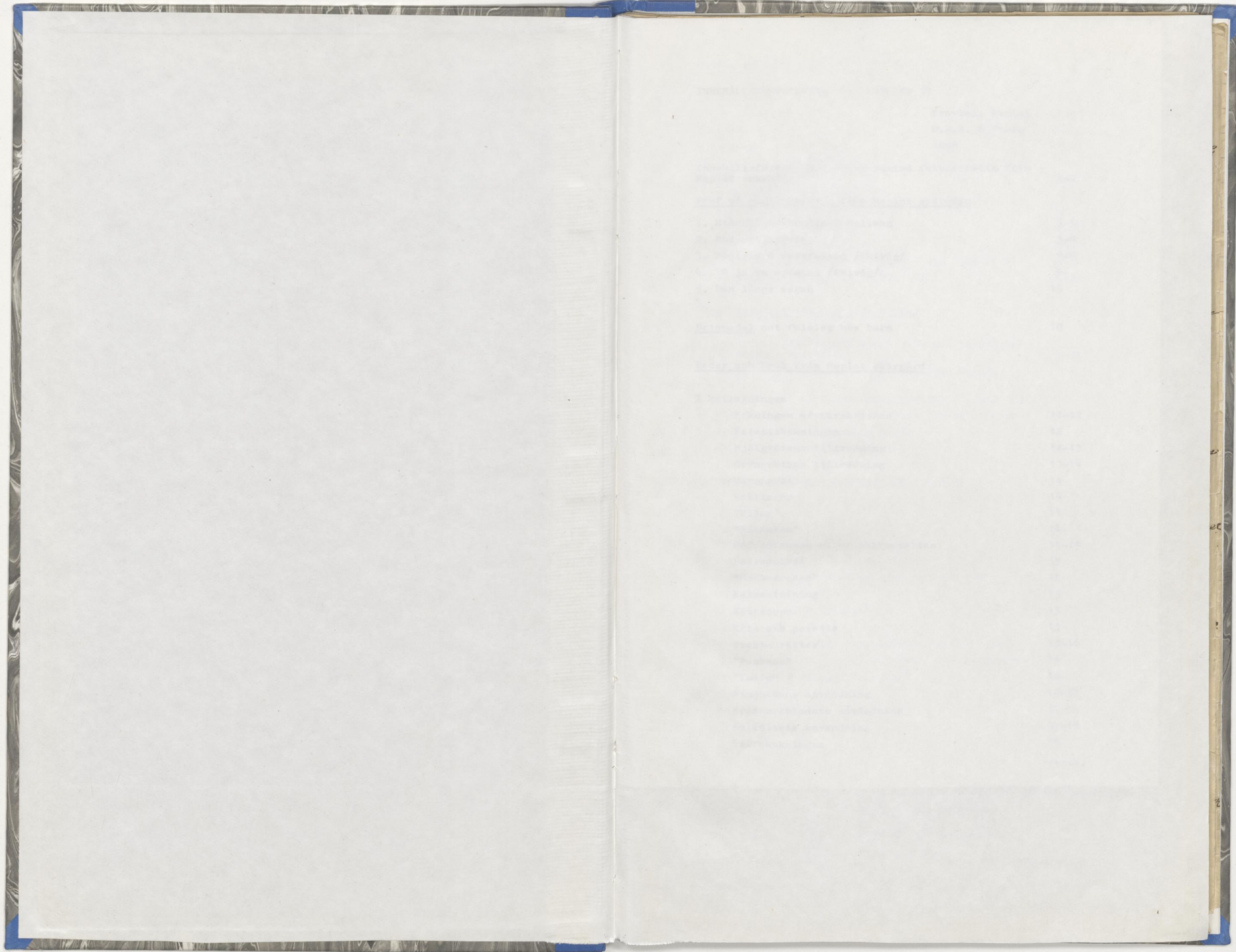

Forts. på innehållsförteckning till 67

INNEHÅLLSFÖRTECKNING TILL SAMLING 67

III Vid vällsiden	Kvevlax, Replot	18-20
IV Nisken	H.R.A. Sjöberg	20-23
V Brygden	1898	23-24

Innehållsförteckning öfver samlad folkloristik från Replot skärgård 1-2

Prof på några sagor från Replot skärgård

1. Stäckhåls bondin å Bellman	3-5
2. Måstertjyfvän	5-8
3. Påttjin å prinsesson /Ekivåg/	8-9
4. Tå ja va sjömann /Ekivåg/	9-
5. Den långa sagan	10

Traditioner och sägner från Replot

Botemedel mot fulslag hos barn 10

1. Svartarnas låg öfver Kvarken 1809 och vinstalen bärander i Björns by 25-28

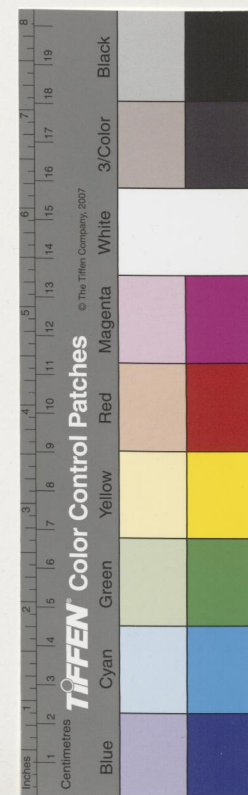
Seder och bruk från Replot skärgård

I Matlagningen de förste länshyttarna i Björns by	41
4. Kokningen af färskfischen	11-12
5. Potatiskokningen	12
6. Mjölgrötens tillredning	12-13
Gryngrötens tillredning	13-14
Videllager och skräck från Replot	14
Wällingar	14
1. "Pilar"	14
2. "Råmåckon"	14
3. Pårkronkamsan eller påkronpaltan	14-15
4. Påkronplott	15
5. "Gobbenronka"	15
6. Kalasstufning	15
7. Köttsoffa	15
8. Kött och potatis	15
9. Stekta rätter	15-16
10. "Packson"	16
11. "Ibetu"	16
12. Råmjölkens användning	16-17
13. Kreatursblodets användning	17
Sälköttets användning	17-18
Kaffekokningen	18
	forts.

IV Slakten
V Brygden
VI Smörkärningen
VII Badningen
VIII Byket

12 I Björns
13 II Ormstenen
14 III Skräck om ormarne
15 IV Botandel af tandvärk
16 V Låu av tågn reda på en tåg

18
17
18
20
21
5
7
7
9
10
1
1
2
3
4

Forts. på innehållsförteckning till SLS 67

II Bakningen	18-20
III Vid måltiderna	20-22
IV Slakten	22-23
V Brygden	23-24
VI Smörkärningen	24-25
VII Badningen	25-26
VIII Byket	26-27
IX Skurningen	27
X Vid barndop "kristning"	27-28
XI Vid begrafning "graföf"	28-30
XII Tå Gobbis-Fredrikas-Jossas Ant sku Åsta frii	30-32
XIII Fastlagsfirandet /i Björkö by/	32-34

Traditioner och sägner från Replot

1. Ryssarnes tåg öfver Kvarnen 1809 och vistelsen härunder i Björkö by	35-38
2. Fasta fornlämningar i Replot. Ur Vasa Nyheter 14,15/7 1898	39-40
3. Tradition om de första innebyggarna i Björkö by	41
4. Sagen om hur Kveflakborna fingo namnet "Seipar"	41-41 b
5. Tradition om ett konunga besök	42
6. Minne från Krimkrigets dagar	43

Widskepliga sägner och skrock från Replot

1. Bjäran	44
2. Ormstenen	44-45
3. Skrock om ormarne	45-46
4. Botande af tandvärk /i Kveflaks/	46
5. Sätt att taga reda på en tjuf /i Kveflaks/	47
6. Om Påsktrollen	47
7. Att laga om för "fastna"	47-48
8. Reningsmedel	48
9. Sätt att utröna sin tillkommande make el. maka	48-49
10. Att "laga om för kråsa" hos barn och fullvuxna	49
11. Att "så bort älton" hos barn	49-50
12. Sagen om Krimsbärgsfrun	50-51
13. Hur Jåon fick värk	51-52

forts.

IV Slakten	12 I Bjäran	1.
V Brygden	13 II Ormstenen	1.
VI Smörkärningen	14 III Skrock om ormarne	2.
VII Badningen	15 IV Botande af tandvärk	3.
VIII Byket	16 V Sätt att taga reda på en tjuf	4.

18-20	II Bekningen
20-22	III Vid mältdörren
22-23	IV Slakten
23-24	V Bryggden
24-25	VI Smärningen
25-26	VII Bekningen
26-27	VIII Byket
27	IX Skurningen
27-28	X Vid bordslag "Krisling"
28-30	XI Vid bordslag "Krisling"
30-32	XII De Döda-Lösa-Lösa År och År till
32-34	XIII Fastlagsfirandet i Björns by
	<u>Traditioner och säner från Replot</u>
32-38	1. Huset som blev kvar 1809 och vistsen
38-40	2. Fasta förtäringar i Replot. Or Vasa Nyheter
40	3. Tradition om de första inbyggarna i Björns by
41-42	4. Sagen om hur Kveflaksborna fingo namnet "Seipar"
42	5. Tradition om ett konungas besök
43	6. Minne från Kveflaksborna dagar
	<u>Minnesbilder från Replot</u>
44	1. Björns
44-45	2. Ormstenen
45-46	3. Skrook och ormarne
46	4. Botandet af landvärk i Kveflaks
47	5. Sätt att taga reda på en tjul i Kveflaks
47-48	6. Om Väskstolen
48	7. Att laga en lör "laster"
48-49	8. Händelsemedel
49-50	9. Sätt att utvärta sin tillkommande make el. make
50	10. Att "laga en lör kråka" hos barn och folkras
50-51	11. Att "laga lör" hos barn
51-52	12. Sagen om Kveflaksborna
52	13. Hur låga fick väsk
	Forts.

-3-
Forts. på innehållsförteckning till SLS 67

14. Godt råd vid brudstugufärd	52
15. Sätt att förutsäga dödsdag	52
16. Stöpfung	52-53
17. Smärre skrock	53
1. Åtgärder vid hårklippning	
2. Trampa bort giftaslycka	
3. Möta sopor i dörren	
4. Åtgärder vid tandlossning	
5. Vad kråkan sjunger vid sin ankomst	

Ordspråk, ordstäf och talesätt /Från Replot/ 54

15 nummer

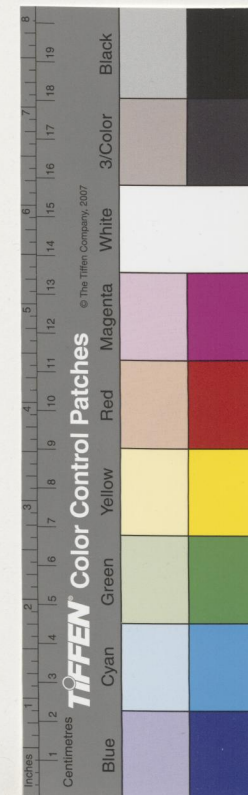
Från Kveflaks 54-55

21 nummer

Gåtor från Replot 55

5 nummer

IV Slakten	12 I Björns	1.
V Bryggden	13 II Ormstenen	1.
VI Smärningen	14 III Skrook om ormarne	2.
VII Bekningen	15 IV Botandet af landvärk	3.
VIII Byket	16 V Sätt att taga reda på en tjul	4.

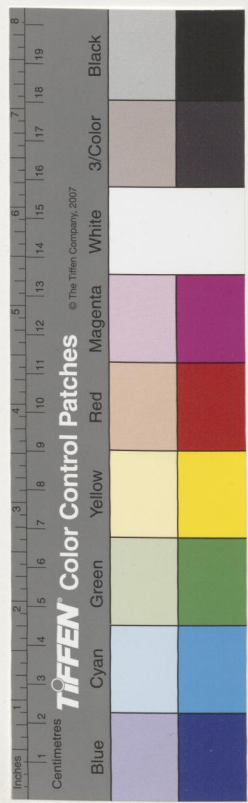

14. VI. 1907. E. L.

Innehållsforteckning öfver samlad folklorestik från Replot skärgård.

<u>Seder och bruk från</u>	<u>Replot</u>	<u>Sida</u>
I Matlagningen	1	1
1 Kokning af färsk fisk	1	1
2 Potatis kokningen	2	2
3 Mjölgrotens tillredning	2	2
4 Gryngrötens tillredning	3	3
5 Pärngröt	4	4
6 Wällingar	4	4
7 Pilår	4	4
8 Råmacksen	4	4
9 Pärnkamsen	4	4
10 Pärnplot	5	5
11 Gubbbrunka	5	5
12 Malastafning	5	5
13 Kåsesoppa	5	5
14 Kål och potatis	5	5
15 Stekte råttor	5	5
16 Pakken	6	6
17 Heta	6	6
18 Råmjölakens användning	6	6
19 Krentar och lodde användning	7	7
20 Sälkötats användning	7	7
21 Kaffekokningen	8	8
II Bakningen	8	8
III Vid måltiderna	10	10
IV Slakten	12	12
V Bryggen	13	13
VI Smörkärningen	14	14
VII Badningen	15	15
VIII Bygget	16	16
X Skurning	17	17
XI Vid begrafning	18	18
XII Ja Gabbis-Fredrikas-	20	20
Jaers-antiko äta fri	20	20
XIII Fastlags firande i Björkö	20	20
Traditioner och sägner från	20	20
Replot	20	20
I Resarnas tag öfver	20	20
1869 och vistelsen härnär i Björkö	20	20
II Fasta firande i Replot	20	20
III Tradition om de första inbygg-	20	20
arne i Björkö by	20	20
IV Lagen om hur Kveflakorna	20	20
fungo namnet "Leipni"	20	20
V Tradition om ett Penunga kudd	20	20
VI Minne från Krimkrigets dagar	20	20
Prof på sagor ifrån Replot	20	20
1. Fackhålls bonden i Bellman	20	20
2. Måstörtyfver	20	20
3. Pärtjen a prinsessen	20	20
4. La ja va sjöman	20	20
5. Den långa bagan	20	20
36 st. Ordsvärk och ordstäf	20	20
5. Gåtor	20	20
Widskepliga sägner och akrost.	20	20
I Björön	20	20
II Ormstenen	20	20
III Skruk om ormarne	20	20
IV Botandet af landvärk	20	20
V Lån af taga reda på en Guf	20	20

VI Om puskrollen	4.
VII Att laga vin för fastna	5.
VIII Peringsmedel	5.
IX Lätt att utöna sin talen- munde make u. make	5.
X Att laga vin för Kåren hos barn och fullorerna	6.
XI Att se bort älton hos barn	6.
XII Lågen om Vinsbergafan	7.
XIII Hur Jäm fick värt	8.
XIV Göt rau om brudstugafrö	9.
XV Lätt att frötsäga dödsdag	9.
XVI Slörning	9.
XVII Småre skrock (5 nummer)	10.

Sjöbergsfamilj
 från Replot år
 14. VI 1807. 9. 22

F. 67

Prof på några sagor från Replot skärgård

L. Stäckhåls bondin å Bellman.

Å nu för länge tid sedan å heend se he en bond, sām känd
 en nager mēt från Stäckhåls åko stjuch Krinnon sin ti
 staur åste kati en kää. Krinnon nu sū di mura einfalda aar
 sū - Do åko int glööm handpängen; räupa karin å Krinnon
 ta en färr. Trü dagar brakt kääm Krinnon tibaak uten
 kää å uten handpängen. Nain a vöri å nura aar en ladi
 kää å handpängen, en åko färr. Tā ont Karin hennas aar å brät
 äpi en å sedan färr en ti Stäckhåls å åko freist hvi en, hum-
 ton ilak, sām a färr aar me kääen för Krinnon. Lām en kääm
 in ti staur å skäda omkring se en ständ, sū träffa en pū Bell-
 man, sām jecg å vandra. - Hvi gi å do litar en? - färra Bellman aar
 bondin. - Ja litar en na färras, sām a nura kääen aar färras
 min, men nu veit ja int, hvi gi åko färr räst paddlön, - svara en. Tā
 viss Bellman, he en åko färr en grypfa å sām me henna mēt pū
 lörja å röt i en, liksam tū en Rikkar en gröt. Bondin jael sām
 Bellman saag, sām me grypfen mēt pū tärja å lör röt i en för
 lörntjäre live. Bellman han stäv en lita ifrån han å skäda pū.
 Brät en a sū en ständ, kääer å trü stöndter å tū di sūi bondin
 re grypfen, säger di samsellan: Känd Karin ji lika täämblo/-dum/
 sām en sū Krinnon vi nura kääen å handpängen aar jecg i kis-
 tis - Å åko träv, sū räkt he beng färr stöndter haa Bellman
 å bondin å lifvin gäsa å di slapt sūi döme färr di haa latala vassin
 hunda Krinnon å bondin. Di länk färr he di int åko treng jecg bara hon-
 dra kääer i sūi för att, men bondin han stäv gäsa, sām en kääer. -
 Men nu åko ni färr hvi, he int åko å stöndter slipp viden för pādā lü-
 lit hättler. Bellman haa spünne opp, he di åko freist i sin tuis nam tū-
 sä kariblan. In saag å bondin: Kää mörma, sū åko gi viss sū,
 vamm do åko färr färr å sū en aplät ngy brät å sedan sū åko vi
 fröts sūi å gi in pā a paa trü stäv å tag å e glas viin. Bon-
 din nu mee omme å tū en a färr se en ngy brät, sū jecg di brät
 trü in pā a vādshais å brätstt fram na viin. - In ti sām. stäv haa

2.
Teidõ sama studentren nyyg jyyg kromi. Iam Bellman a kamresten haas haa
draagi, atieg di oppy frou baala a ta di sko gaa, luea bondin pr haten
a saag: "Go hat, a du at betalt?" - "Ja bevars", sung typpparin. A sa jyyg
baas int a jyyg in pr e anno stalt. Studentren tykt he e saa na lta be-
symentit ut hata a sa jye di ut a frou baaket dom. Pa a da unna stalt
vaidhuusa jael bondin kankis. Ta di a draagi, lappia an pr haten a saag:
"Go hat, a du at betalt?" - "Ja bevars", sung typpparin. Sa jye di a krom in
pr hidi vaidhuusa, a studentren baaket dom. Men ta di haa draagi a bon-
din hidi gangou saag: "Go hat, a du at betalt?", a typpparin sava: "Ja be-
vars", in koma di cymight baas sa na longer, jyon krom ti bondin a prang,
an an vira haaf pr ande valsigpulsenika haten. Bondin luea ti bori nrae
int vira lagg baat an haten pr an va haas baata frou krom, tykt an. Men te
sleut in mait an haaf na frouhaand me in naita a jyyg teidõ frou sto-
dentren, frou an int pr na vira sko a vira a. - Om di ta vira jyyg an sex-
bondin kromon, an sko di fa te haten, pr na baat koma an int lagg baat
an. - Ja studentren di tykt haten a sedon haas a jinnat saav ti nee-
maad tyktar sko krom, ta di sko frouit va bork haten haa messa. - In
aav dom tas haten pr hore - moom gang an at bondin - a sa betalt di
frou in at en, sam di drak ilaag. Ta di haa draagi sa myti di tykt, an
sko di frouit jyon kankis som di haa int bondin haa jael. Haas som
haas haten laa pr an, inna di sko gaa a saag: "A du betalt, go hat?" -
"Ja i helvite", sung typpparin, a sa mait di frou me prangon, annas haa di
frou stroyk. Na jye studentren in pr anno a tridi stalt, men int jyyg
a na baat pr dom, in pr hata frouit stalt. Ta vut di vaal, he bondin haa
viri diagan an ti, a moom dom rikt vira. - Di krolit na, he di sko frouit
frou a bet oppy ande hatmakorin ti bork. a ta di haa aitt, vutit a baas
aav pr an i ston, sa rikt a int lagg, frou di va baaket an. Ta bondin
som stalt a drak pr e vaidhuusa i glagion, ta an a jyon in ta koda roma
bunde frouit stroyk aav studentren, stroyk an aote jyon in nrae i
tyktar, som di haa myti vinfat. Men studentren hee nyyg an vamm an
in a krom ti tyktar. Frouit sko an aav dom ga in, men sa frouit an
krom in i tyktar, sa gaaen bondin pr ve dom a hogg ilaag
an. Ti an baat tanket, he ande frouit sko an aav in a myti sa mu vira
a sa jye di in a, in a in at gangon. Men vutit di krom in, sa hogg

londin iðad dóm. Sedan he heur, löra londin frondar, hor an sko þu endan
 skurpu teið trü lifjen þa ingun sko þu veit áar e. Fori taa an sa na
 ger klonkor in e vinfest a þa laur e áar ut þa gata, - a va morki a
 natto. Þa gata þuffe an en dagokas, þam an swag áe, he an sko þu þuð opp
 me mast a dryki i þeina dagar, am an sko vix taag telan a tidan i þeina en
 þamnat, þam he sopp iðad áe, a kenti an i þeina. Þa he va an þeina me
 am, þam an sko va rikti áar þa, an sko þu, va an haa vudi lare. Þor
 din vix þa áe an teið moffi þa, an a þa áar stontan. Þarín þe no
 ti þeina a dæd þam an áar teið dæd a kenti an i þeina. Þa a va þuð,
 sang an áe londin: "Fær mig þuð at þuð opp me mast a dryki: - "Þeint áar",
 þam londin, þam gaar opplaga handa tiucan a þi þam i þeina áar. Þu
 mætt þeist þu na anna vix. Þarín þeig anna þuð þeist i þeina a staa.
 þu þuð en þeist teið. Men þuð gaangon stappa an lita i en þa a laa
 na stænnu teið a, en an dæd sko va rikti áar þa, he an ut sko þam te-
 dæd na meir. Sedan þeig an áar teið londin a sang: "Þu þa þu þeist teið
 þu þuð opp me mast a dryki." - Þu þi en teið, sang londin, na þi an
 þam i þeina áar. Þu vud þeist áar en gaang, sang an áe an. - Þeist
 gaangon þeig teið þarín teið þeina, þeig i ande þeist, þam va áar dæd
 a stappa an teið sko, þam þuð an en heil þa me þu a þeist þu
 lita an sedan teið an sedan þa a larend opp áar þu. Þeig e anno
 ruppst þam áar, þam þa e teið en riddas, þam va þeina nagerstan i ut-
 lande. Men þam þeist þu þu þuð riddas, þam þeist an áar þeist e
 sko va þuð þam an þa vort an þu ang a þa: "Þu þi en þeist
 tiucan d- l, na þam þu þuð dæ a stænnu dæ a áar larend opp þa
 a áar lever þu: þuð sko dæ þa þeist - - Þa þa þuð an i þeist ande
 riddas a kenti an sedan þu sedan."[†]

2. Mæstþyppvin.

Þu va ingang en lita þa, þam þuð i skaujin a þa þa þa
 en a þu vort an vix, þu an ut þu þeist þeist. Þa an a þuð
 þi i þeina dagar a trü necto, þam an teið en þeist staga i skaujin.
 Þam þeig an áe þuð staga áar þeist, men an va þa en þeist
 na þu in, þam sang áe an: "Þu teið e þeist mænshokan a þam
 an áar. Þu Mæstþyppvin þam þeist, na þeig an þeist áar
[†] Berátt af Kommendánnindod. Þu Gammal i Þeist.

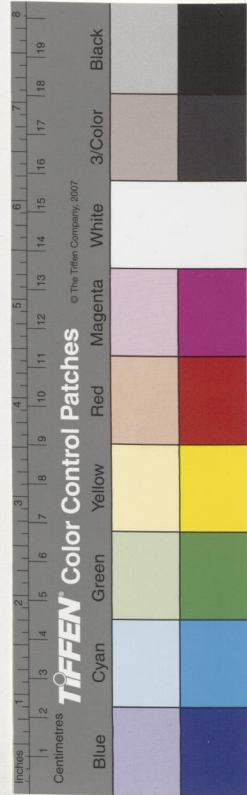
de." - Ä jyssem on a lakti ä, sū kröndet ä e loiden pē gvalen. Noin-
non tās tā pāstjin ä stāppe an ondi seendjin ä suag ä an int skopu
rōos elo knyye e aol pō tū sko kures ta liue aāv an prōnt. Tā
Māstetjyppin stiger in, sū lāger an: "Tā luktas Kristi människabod."
- Tū suag on: in fōgel Rōom in jynom Rārosteinin, sūm jū a plā-
kru ä lapt i geyton. "Māstetjyppin fēez tū i broondgaffelin ä jēe
ä skāda i geyton ä sū sāug in, he tjalapin. / Kāringen / haa lapt en
guambel skis i geyton. Tā rōat en tid ä skō āsta slāe tjalndjin
sūm - Pōstjin, sūm int tjeletis va sū rādd āāv sū, Krūp tū from on-
don seendjin. Men sūm Māstetjyppin fēe sū pāstjin, sū sproang un-
tel en ä suag: "Jassā ä jī tū sūmpjāss, sūm luktas Kristi människa-
bod, ä sū tās on i on ä sleengd on i en lūin, sūm heengd jū vād-
jēn. Tū pōt on sedon maistū at, tāt an skō vaal sū fēt, sū an
sko lēvi dāg jēt. Nōg ä tāng Krūm Māstetjyppin ä pātāi en me
trūpinnan pō tī skād, am an skō vaal na fētōn. Men pāstjin va
glad ä mont āāv sū ä suag varin dāg ä sū lēvi Māstetjypp-
in tye ām on, ä on lēvi fōndān tī lāse ope an tī lēvi lēvi oppan
tī fōnd ä suag ä an: "Om du jī kam tī pō skō āāv me tāt andi
skōt tjevin, jū hant, sū skō du pō lēkād liue dit." - Fō vāin
dāg skō Māstetjyppin fōt tjevin sūm int āsta jēt ä sūlō skō an
vakt en. Jū dāg guaf outā krūmne gūtjūngon sūm at pāstjin ä
suag pō an, hō an skō jās. Tā Māstetjyppin fōt int tjevin, sproang
pāstjin bāket ä omōg se on an ä kāt on tjevin i veyin pō en, tās
an skō from. Tā Māstetjyppin Rōom tī tjevin, lēvi on fōndān, hō
sūm skō ä maist gūtjūngon tāt, men jēg am on pō an tjelet: "Tā skō
jū jās me sū tjevin." Ä sūm an a gāi on kēte tāt, sū Rōom an tī
tōn anon tjevin, sūm pāstjin hōn sū i veyin. Tā vōt an glad ä tās ope
tjevin ä sūg ä on va make tī tōn anon. An bēvnt tū fāt tjevin sū
lēng an skō sproang tī bāket sū tōn anon tjevin. Men tā passu pōstjin
pōst ä dād āāv an tjevin ä fōt lēvi an. - In stānt bāket Rōom
Māstetjyppin lēvi ä va me liēte skāmbi. Men an tjelet outā, he
int va e sū āufu jās outā pāstjin. Tā mānā on lēvi pō me an
vāin dāg āsta tjevin, tāt an vōt meir ä meir intōmi. Men sū
dāg onger Māstetjyppin at pāstjin: "Om du jī kam tī pō āāv mā-

dönn. - Om middnain, tå di sko ject, swag, Kånundjia at tjeneran siin, he di ;
int sko spå lönn bade, så int ståtstjyppis sko slipp å stjåat maaten hand.
Men jyssem di söt ci aät va bade, Kånuber en bade (= gunde) springand in
jynom riime. Sk skenda si på ande badein, men ingan trösta lönn bades
for ti tu fäst an. En stånd badeet Kåfner badein in arne gaangen
å hua Kånundjia gasklæken, sijn prästjia bae stoli ar afon Komarin, heug,
midan hävnen. Tå Kånundjia fce sijn gasklæken siin, sprang an opp å
an ti an badeet for ti tu fäst badein. Sk sorna sijn patta prästjia präst å
staal båt selfskatjia me maaten präst å Kånundjia vnt utan maat ten
middnain. - Om lövledin stad prästjia in bade å jigg me an opp ti gånin, tå.
Kånundjia bade å smörög in badein i Komarin, tå Kånundjia å tjåndjia
vans sko ligg. Sedan jigg an åsta lue, her å sko ga tid. Tå Kånundjia jigg
åsta ligg å Kåm ti Komardin, tåger tjåndjia opp dönn å sko ga in. clau
me te sorna springer badein maat on å baffe tid on, så on flygger oppnedor å
tåger sedan ut på dönn. Tå Kånundjia fäst dönn å sijn badein, fäst an, he
sko va prästjia, sijn va in i Komarin å tåket stjåat, å cu tå an badein
seun å lögg skat badein, så badein Kåm at fäst på gånå å hendron
hans. Men sedan vnt an fröskvåket, tå an å tågi lue åar prästjia å bay
at tjåndjia siin, he on sko kled åar se badein, så sko di tåkt båt bade
din me an å ingan sko kunn sijn, va sijn hua stjåat. Tjåndjia jigg sijn
an bade on, å sedan bade di badein ut jynom frösta. - Om mårnin, tå di
valena å sko ga ut från senghamarein, ståt prästjia utafon dönn me an-
tjia ande armis å eila hua dætron hand. Tå Kånundjia fce sijn å prä-
tjia va lefandes, vnt an gladt å lue jinaet at an dætron siin. - Sedan
Kånundjia hua dönn, ård prästjia hila Kånungaråke å vnt Kånung i hans
stad å ståt. +)

3 Prästjia å prinsessan / Kåring/

Lå va ein gong en kång, sijn hua lue prinsessan siin at han. Sijn
sko kunn va kunn ti fäst prinsessan hans svarslås. - Å sijn va å hua
bröder, sijn å hua on tvide brödr, men han va litten å bawndi. Tå
sijn gammblat bröder jigg opp ti prinsessan å sko fäst skick munna
me on. Hånd å gammblat jigg in fröst i rumme. Tå prinsessan va.
Tå in va å gammblat varmt å heit. Sijn on kånkå in, såger an i.
+ Berättad af bokbindaren O. W. T. Spåren, som i sin tur hört den berättelse af torpare-
snnen Johannes Westergren från Hålsjö i Wäsa län. Däribland en likvad enkel berättelse
språket samma unga lida gamla berättelse i Reglar, ehuru i något ändrad form. N. S.

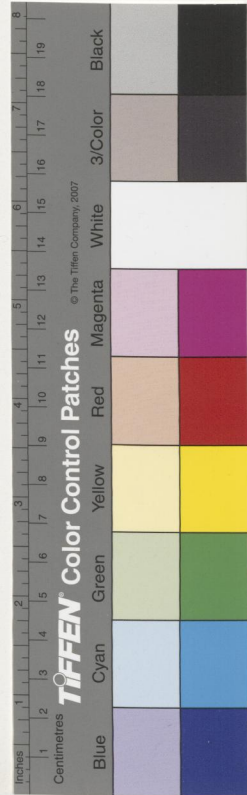

"Kuidas sa ei ole varmt järele?" "Jah, ei ole varmu i min rööp, saag
princeeron. Min hoi sam vort sordlõõ, he va kuni. Samleis jooq a
fõ brödrin hane. Sam om stiger in jognom dõne, sager an: "Ma jee
gi varmt!" "Jah, ei ole varmu i min rööp, sager princeeron. Sa peeg
an gaa d. - Na also hantä an yngst brödrin freiat sin tuu, ta an
peeg hõõ, he e a micalvika fõ brödrin hane. Põa vejin opp ti prinses
kon hää an en träpinna, sam om stäppa i pickon. A seden hää an
en en vijt a en dõõd avelong (= avel-unge), skit tuo an vaa paa
Ta om stiger in ti princeeron, sa sager an samleis, sam brödrin saag.
Min ti princeeron hane: ja ännu varmu i min rööp, sa saag paa-
tjiss jinnat: Ta paa ja stich avelongin taar. - Ja gormer den i muu-
sen "saag princeeron. Ta sater ja hantä ploddin fõni, "saag paa-
aprikkor kinter", minna princeeron. Ta kinter ja shöop on me hantä vijtin,
sama paa-
a ti va a skit me princeeron avelong, sa sa paa paa-
on.

4) Ja ja va ajõmanu! (Kivõg) +

Fõ hivi a hej, ei va ta ja va ajõmanu, ta ja va paa mää bää a haa mõnet
ja va skit, sam also ut ja Nordtõgõn. Skitõn laste i Breendõsaand
a tida also vi fõni ti "Kaskõjõn. Min ti vi koon tuu va skitrahkõ
sater a also mää hõggas. Hää tükõ ja also rääk atfõ leug a su tükõ
ja: "Do koon ja fõrtjeen na liti man do bida". Ta too ja a klad
mää ti hää a hää et en paa-
mää, also ni fõ hõõ. A jee sam
ta om vander en hantä hää, fõ a rääk in manag daga, fõni ja va
too bää paa-
di haa va hää hõrakape, ja tjeen. A su also ja taa
am fõni en, he hõrakape dõtron a ja liti i sama seug. - Na fõni hõ-
jati laug, tuu tjeen ja ut tjeen, fõni, ja ni fõni tjeen, fõni hõn vort a-
leis. Ta di fõni aar on, he he koma also tjeen, sa saag on fõni dõn,
he also fõni paa-
a hõn stäänõn brükka slää plaatmeas, men hõni nyy
paa-
va mõtji iälken me he. - Ma sam seden heend? - Jaa, ja also mää
onbõrõkõn aar dõkõron, om ja va koma also kinnõ. Ta he also tjeen
sa too ja a laand e sater om stitõn a dõn an kaskõn sa mõtji
ja koma a keni ja hõn laand. Dõkõron, sam va gromit nannõnõn,
stõ a pata a pata nannõnõn. Min, in koma an sager na viisõ. En a va
en koma also kinnõ. Min ti skit sa, sa, sa sater stitõn ut (a also õõga in
hõn ja dõkõron.

+ Gõttõn on skõpõkõstõn, sam i nyy mää tõe vaa, hõnõdõn a hõnõdõn a
an skitõn hõnõdõn nannõnõn aar nannõnõn, H. P.

5. Den långa sagan.

Det var en gång en saga, som var lång som en braga & bred som en dörr.
 Där du hömt din nå för?

Bötneder må fulslag hos barn.

Det är ett barn rikt på närmare väre slaga kulning, eller fulslag.
 på vilket man i för barnets tillbehör eller vägar placera det för
 starkt dragande medel, brukas att fästa ett möss, hvar skinn genast
 afenos. Med en dera skinn önnu är varmt, lägger man det med kött.
 sedan insät på det tjuka stället. Turen lykas omhög slaga väl, ty skinnad
 drager snön att gae timmes här, så att varel utimmes.

Seder och bruk från Replot skärgård.

I Matlagningen

Det ansträngande och tråkigaste arbetet under åretiderna var - hvar på sin
sida om ring, ägsälskningen i ledningen som förberedandet af de nödiga
kläderna hvar som kunnat skötas och vad kunnat en hvar hvarhändig tid
frig för skärgårdens trötta personer att med oförklarlig smärta ägna sig åt den
ärla kokkonsten. Maträtten tillagas förhålligen mycket enkla och enkla
är händelsen, att en viss slags hvar förberedades användes en längre tid af
året, under det att en annan hvar ägde den hvarhändigaste förden vid en an-
nan tid, att beredde på förberedades förberedandet. På t. ex. ägdes potaterna hvar-
under tiden för 1-3 gånger dagligen i förberedelsen af sommaren till länge en
på vintern. Den varen ägdes för det matlag på förberedandet, under det man om som-
maren, de potaterna för länge sedan att bli på vintern eller förberedades och man för
det enda arbetet i hvar förberedades sig förberedades förberedades på mjölk och
bröd, potatis och mjölk. - Under vid förberedades förberedades eller om man
måkte skaffa sig mjölk från den dagliga och en formig förberedades, kunde någon
läskona matlag. Vi sköta i det förberedades förberedades förberedades
bland de några förberedades maträtterna, men på förberedades förberedades förberedades
de förberedades: hvar och smak att skaka, hvar har sin fulla tillagning.

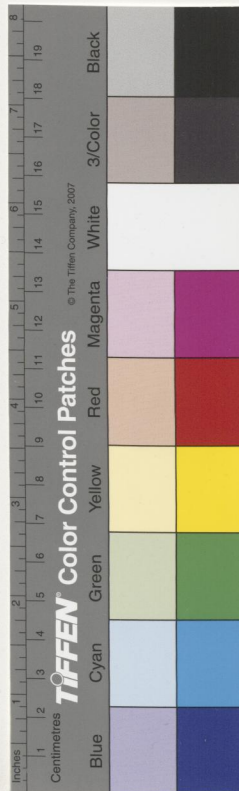
Kokningen af färskfisken. Under de potaterna i förberedades att hvar, kokas
färskfisken enkla för sig. Efter det fisken rensats och skottas, sättes den i grytan
hvar förberedades varen hvar på mycket oförberedades den att det förberedades fisken
och sedan lyftas grytan på elden att koka i äfva hvar. Strömningen, siken och
andra och andra hvar förberedades förberedades att koka längre än 10 a 12 minuter,
medan abben hvar koka omkring 15 min och gäddan ända till 30 a 35 min. Nu
är att anmärka, att fisken vid kokningen inte saltas, förberedades den blifva äfva att
hvar något avbrut, de den lakas med saltlak, som gör sig för förberedades eller en
hvar förberedades af lak från fiskhvar. På den man t. a. m. på de, att strömning
fiskerare vid sina fiskeläger om sommaren lakas den koka strömningen
med lak från de stora karen, hvar innehå, lakon. Förberedades öfver vin-
tern förberedades sommar och då att anmärkt förberedades länga förberedades.
Förberedades skum under sig. Skumet beredades naturligtvis till förberedades, man förberedades

lakken anses kvara vara den mest användbara på grund af sin fetma. Den laka på och afkylas man, tändes den kotte fisker blifvit lagom salt, då den ätes utan vidare anrättning med bröd. Af det späd, som konsumeras i grefstan, beredes en slags fiskeoppa, som kallas "sada". Sada tändes endast på det sättet att koka - eller annat mjöl iiväpas och det hela uppkokas en stund. I näst samt tändes fiskeoppa, utan drickes den på maten scallad. - I sammanhänget anses, att fjärdel fisk kokad på sjövattnet för en vidare bättre smak än tillagad af sött vatten.

Potatishokningen. Den vanligast fiskkommunda och mest populära maträtten är helkokta potatis med smör eller saltad fisk. Hokningen tillgås sålunda, att potatiserna först skolas mer eller mindre väl med en koppa eller fruga uti ett trämbåre. Därefter ättas potatiserna uti grytan, det vatten först blifvit öst och skolas de större potatiserna vanligen i tvänne delar. När vattenet, som när och jämte fisker potatiserna, begynt koka, lägges af fransö den fisken, hvilken för koka, tändes potatiserna blifvit färdigkokta. Sämmt detta inbrändt, uppväres vatten i trätrog eller atensfär med en stor flak träsch, uti hvilken åtskilliga bit blifvit korrade på det att vattenet må få afsmitta. Sådan eller "gäddsvattnet" göres af bit salt och det omma potatishokningen samt stundom äfven med tillsats af bit smör eller fet.

Mjölgröns tillredning. En nästan lika ofta använd rätt som den nyss beskrifna, är mjölgröten, hvilken äminstons kokas en gång om dagen, men väl stundom två gånger. Förstärksvis användas s. k. skrudt korrmjöl, sålunda råg- eller hvitemjöl och det älskade de af billigaste kvartier. Fordon njös man sig med att äta en gröt med sådan i, d. v. s. endret af kommunalt mjöl, på att det grafra klier, "sadan", slask den orone i munnen och hals, när gröten nedsväljes, men smörningen begynte man först sätta bort klier från mjölet om numera duger sålunda annat än skrudt ändent. När nu gröten skall kokas, brukar man att beständigt kramten vatten uti en gryta, som ingalunda är en af de minsta, ty gröt inmundigas alltid i rikliga mängder och decanter tvändes en måla klier, att de bli rökta till tvänne mål, vanligen aftonvare och bruket. Fordon vattenet i grytan väl uppkokad, tillgges en grabbnäfve "satt" vara en stund därefter ihäls, en person att det mjöl, som gröten skall innehålla, på en gång i det förhållande vattenet och en annan person en tvänd med bröklan och längs hastigt frans, d. v. s. med händerna vingla omkring bröklan - grytan lyftes under tiden från elden - men smörningen måste stå fort, ty annars för gröten en smak af klier. De gröten är blifven väl kokad, lyftes grytan

Är äfver sedan och inschelat för en till en femton minuter och plått
 åten och isörad, hvarefter den äro lyftas af seden på spjelen, där den med
 knäcken stampas och klappas en god stund och därefter är den, såsom den
 något svalnat, förtig till att ätas. Måhända nog blir gröten öf vidränd. - Som
 liza brukar vi sepa mjölet uti det kokande vatten som isöras och klappa grö-
 ten duktigt under själva kokningen, men om vi här skulle rekommendera
 någotdera sättet med hänsyn till smakfögan, så stannade vi obifvelaktigt
 vid det först anförda. Gröten ätes med bärröt, som inte är annat än kö-
 ror barnmjölk, eller när mjölken handlas i skalle tryta med kiror, som
 häro ut en fröjupning med i grötfet och de man sedan doppas gröten,
 likadom när man använder smöröga, hvilket också stundom nyttas symmet-
 gret uti välberäade brödjöror. - Vantgen brukas gröten till kringa oftan
 och ut som bli äfver, sedan man ätit, emnas till frukosten, då mjölkuppe-
 laktas och slut på den kalla gröten, eller och brukas stundom att bräda grö-
 ten, d. v. s. man skisar upp smör som doppas gröten vid åtänd i det bryta
 smör. Vårerut skes gröten i använde inte.

Gryngröten tillredning. Wit oss större fasthållare höfder, symmetiskt vid jul-
 och nyårsfesterna samt påsk, äfver som vid alla större fasthållare, skall gryngrö-
 ten nödvändigt bli till ordningen. Den kokas alltid på mjölk. I gamla tider
 visste man ej af andra grynarter än de gryn, som äro fröjupande ut sig af
 sitt eget producerade korn, men nu för tiden, då ständigt öfvermåns ärliga
 rekörare från främmande länders vidliga skoppslaster af alla möjliga sorters
 grynprodukter, för man af en annorlunda förskaffa sig af de utländska
 grynarterna, huru dessa kringas i näringar med kornet, mät sig med vns
 inkomma. Rågryn är därför mest brukliga och hafva nästan äfverat öfverallt
 kringrynn, hvilket likväl ännu delvis användes, men de kringas de från handels-
 mannens magasin. - I åren nu den dag är inne, så sedan gjäder ut gryn-
 gröten nödvändigt bli vns det mesta och förnämsta på middagen - vi skola
 t. ex. tänka på julaftonsdagen - då hemtas man från den största gryn, som
 finnes, om som symmetiskt inkomat 12-20 gfa kr. ut gryngröten skall nu till
 vedas så, att man ej behöfver besörja sig med grötkokning på närmare en
 del väcka till. Den ersätterliga mjölken hos man ihopseparat sedan koka-
 trene verkar tillbaka och nu häses den tillsammans med grynerna uti den sto-
 ra grytan, som ständigt är uti en stor järntrösk på eldhärden. Kokerskan

10th 8/18
 7/11

4. 14
för nu ett temmeligen talamodigpröfande arbete så att hela tiden stå med
en jämbördig trängande och omöjlig inrethåll i gräset för att det ej ska
vidersinnas. När gräset blifvit fäst utvuxit, innes skedd i kunnigast skeddese-
tingat och till sist sätas och kryddas gräset med enid och med söndermalna
kryddor. Gräset ätes vanligen utan läval med smörre äta.

Pärngröt. De vi tala om grätkokningen, som vi ej glömma att omnämna
potatisgräten eller grätkokningen, som den kallas. Den användas när det sätes, att
potatisen först befras från sinna skal, hemsfor de kokas och köderstötas uti en
trämbare eller uti en botten. Under det stuvningen pågår, uppkokas ärtmjölket,
huru sedan det fintstilla potatismjölet lägges till en sådan friskhet, att det hela
blir likt en friskare vöring. Sedan detta bringats till kokning, skänklas skräti-
kunnigast till det blir en bestant gröt, som för kokas en stund och sätas efter
smak, hursu rätten är fridig. Men äter den sedan med eller utan läval och
med smörre.

Vättingar tillredas på vanliga sätt. De som namn af gräsvätting, päronmjölvör-
ing, mjölvöring, kokad på mjölk som vätvöring. Skändes anes det hemska till
fridigsmak att kokas vätvöring och det är också hufvudsakligast fridigare
personer, hvilkas ledighetar ej kunna givna på mjölk, som kokas vätvöring och äta den
utan läval.

Pilar lagas man sålunda: Ut i kall mjölk mesas korn eller husemjöl, tillredes
att det blir en frisk smet. Denna mesas nu skedd uti kokande mjölk, som den
smet sväver ut till bestanta klumpar, pilar. Användningen för kokas en stund
tillredes att klumparna hemska grynkokas och afkokat, så att mjölken blir vä-
lingat och så kallas rätten upp smet ätes med god apt, åtminstone af skön-
gärden med sin friska, starka motamätning, ej vi mer anmärka, att pilarna
är riktigt bestanta.

Pärmackon. Af en kokad sötarelinja bereds en smaträtt, som kallas pärmackon
och smörskott sötarelinjan i mindre bitar och kokas dessa tillsammans
med mindre kottelkorn och ostbiter uti vatten en god stund, hemsfor mjöl tillredes
tillredes användningen blir frisk som en gröt. När attsamman blifvit
fridigkokat, lägges salt och något smör eller fett som ätes sedan med eller
utan läval. Rätten är utgjord af smaka personer, i synnerhet för sin anse-
nhet lyfja smak.

Pärronkamsan eller pärronpattan är en rätt, som vid något uttogs till

frön timbro. Först råses skinka potatiser på en kaffin; den skinka massan
utkomas därefter ut i kinnad, så att endast det finaste ännas, i hvilket man
kanadot mjöl, efter att fröet ha utblandat det med mjöl. af det hela göres stellingar
en friskare deg, som formas till fyrkantiga kullar eller prattar, hvilka därefter laggas
ut i kokande vatten, där de förstå att koka, tills de äro riktigt genomkockade. De
äro sedan med smör kudda på.

Päronplätt kemas en stufning af potatis i mjöl. De potatiser som lemnat afren från
frögående mättar, skolas, smickas i bitar och kokas med mjöl som ofredas
med något finmalit mjöl. Smör och salt tillsätts och därefter en päronplätt fridigt.
Stundom stufnas alla potatiserna på vatten utan mjöl och smör, men i des ställe
tages mera smör.

Gobbenrörka är också en potatisrätt, som för afren tillagas på kinnande sätt
som potatismas, utom att alla strömmingar skuras i små bitar, smöras i smör
och för koka tillsammans med detta.

Kalastufning. Med en frökomma störe frätkpeter, där man nödvändigt är
serens grädda, tillagad frösten den nämnda gryngsten, en rätt af smörskarna
och skilde potatis, som kokas tillsammans med likaledes rödsuckerna salt strö-
mingar och bitar. Sedan vatten serens, kokes efter denkomma en god lag till
rett af mjöl, mjöl och smör samt en tinsat af kryddor, sat. ex. anis. Det hela ä-
tas med sked och fröken som tuggas och nedsväljes afren med god smak.

Köttsuppa. En riktigt god köttsuppa skan enligt skärgränd maner kallas på kött
äster, gryn / kornsuppa / eller hela rödsuckerna samt smörskarna potatis. Spis för kött
till smörskares efter kokeningen i smörre bitar samt lägges suppan, som också
afredas något med mjöl. Vackliga händelsen är, den, att en köttsuppa g. just van-
kas vid andra tillfällen, om stället efter skalten om kött eller vid större kalasor.

Kött och potatis kokas här af för en avskildt smör på följande sätt, som sedan
finnes en tinsat. Först kokes på frökomma g. kött och smör efter afren om kött efter
skalten, g. kött kokas efter stokes nästan tillsammans i badstugan och äro de sedan
skaldet rätter frökomma mera salt, g. smör anis i smörrebit avsmält som

en afrenfrödpetersa. Potatis stekas stundom i stekpannan eller också stekas de
ut i tåg och flöt. Först kokes stekes smör på sedvanligt sätt, i synnerhet när man
en riktigt inkomma främmande gäster. Fläsk stekes som kryddat utskallande på
en rätt, av stora, aflunga skifvor utbröds i stekpannan, som stekes ut på i la
lente stanning med sked och för att fläsket må långsamt krydas. För kalasmat

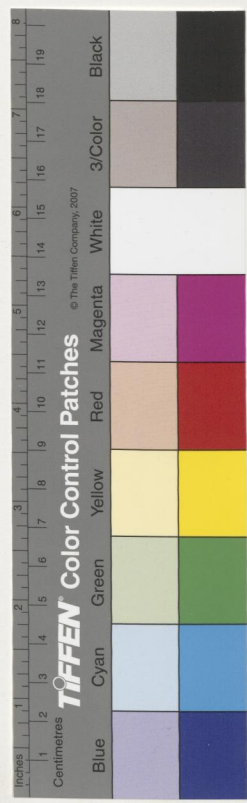
stkes skola plåtar, plankor samt t. o. m. Väpflor. Gryngristen stkes skolas uti
bokenn och stes uti stufva. Potaterna stkes stundom på en spint skola
uti aska och blifva då utmärkt goda. Fischen, den sålde enst som den friska, stkes
ofta på spint utom något annat kaler än möjigen brandstaken. Man lägger hit
t enkl fiken på de glödheta asksten och vänder dem med spinnarna och med tätt-
kor. Skulle händelsevis fischen blifva brödd af aska, så stes den dock med god nytta.
Packson af spint kokad strömming, som kenas, kenas man en rät, som kallas
packson. Man kaver något af den spint beskrifna fiskeroggen, på en, öfver den
ändersmälade fischen som rör in allsommand, så att det blir tjukt och grätliknande
det smjölke tändes jmnst för att gifve anrättningen en slylig smak. I st. f. sm-
mjölken druka fiskarna på en spinkelager begagna de stora kår, som kenas
nas spinkelar och som stå på bukarna af en kastorndart. Spjögavande spinkelar
är gula till färgen som stannstekenas främst genom den slyliga smaken. När det
en blir mättigt tynda anrättas till spinkelströmmingen, föräne de att denna en ganska an-
näm smak.

Metta. Denna rät, som nog ofta förkunnar, består helt enkelt af det, som man
uppköpt mjölk, som stundom bringas till stufva, genom tändas af något mindre kanten
smjölke, tutas med tång af de naturliga tuggverktygen hos människan händ
bröd eller stenturkinga. Den med smjölke beredda och med stenturkinga beredda rät-
ten gifves nästan alltid att konsumeras, i synnerhet att konsumeras i kramen.

Rämjölkes användning. Den s. k. rämjölke kenas för det mesta till ost. Ost-
en tillagas sålunda, att mjölken uppköpas, tändes att af allsommand blifvit en med-
la ost, som såres upp uti en kår och därefter med tång af en delaf noga m-
kramas att den värla, som kalar följa med vid ostens upprättning. Ostmassan formas
nu till en tjock kaka stekt och stes på en för ändamålet skedd gjord form af trä,
större. Denna form består af en rund plankle, som ursätkats af ena sidan, så
att ostkakakan kan injasas däri. På andra sidan är en kring, gren fastgjord på
en st, så den kan vikas och fjärdögör som stekt eller på en form, som denna i
heltande stanning stäns mot skålen, den ostens längd och skan stikas mot skålen
- Afven kenas ost af vanlig smjölke, som då masta tändes löpe för att ost
skan lindas. Löpet kenas sålunda, att man gifves en nyssgjord kolf dricka
därpå mjölk, inmer den slaktas. Kolfen tändes efter förskott uti en något och på-
stigen yter som löper mjölken i kolfmaga. Efter slaktningen tändes ostens
ostlöpe och förmas uti en del af kolfmagan, kungör på väggen inna i rummet. Mä-

dena tillag af råmjölken blott utmär, d. v. s. råmjölken utgörandes något med sm-
mjölk, kokas tilldees den yttre sig, och ätes sedan med bröd. Men gör man grannka-
rart af råmjölken och dessa stekas då ut i en stekpanna i bakugnen.
Kreaturs blodets användning. De vid slaktningen upphimlade blodet tillvaratages nog-
grant tillsammans med djurets vansk och tarmar samt tilldees på särskilda sätt. Det
Kreaturens blod kokas i annämligt till bröd eller arkad till s. k. patten, hvilket till för-
men är afsmält flyktigt småbröd. Stettpatet lagas sålunda att litet af smält i stek-
pannans botten och mitt i patten, men väga i ränningsordligt påstå, att det vaskligen
behöfves en skingardlös mage för smaken för att kunna fördraga denne patet.
Patten tillaggs afren af färs och svinnat blod, men för det mesta lagas därf blod-
pann och kräppor. Men innämligt råmjöl uti blodet, så att detta blir litet en tunnare lag,
som kokas uti de förut rengjorda gläpse tarmarna och dessa för nu namn af kof-
om. Dele af vännen ihopags med grof kinnelad och flyttas samt för namn af
kräppor, hvilka till formen är nästan blottformiga. Särskt kofom som kräppor
kokas först en god stund uti vatten, hvar efter de stekas i bakugnen. När de äro för-
draga, ätas de varma med eller utan smör eller arkad förvaras de i vatten (som de,
när de skola användas, äro kokas något i vatten samt ätas med smör. Och det godt
när kofomne från att frösta afkok, kokas stundom bröd, som kokas kofopad-
bröd. "Det är anmärkas, att detta bröd har en tunnare god smak. - Blodet
stekes stundom till blodpankakor uti bakugnen. De af blodet kokade bröden och
pattarne bereds till en slags stufning, som benämnas patten. Blodbrödet smides
akörres och kryttas då i smörre bitar, hvilka därefter kokas vid en i vatten med till-
sats af fett eller smör eller i mjölk, så att en god smakt. Med några till-
ning af mjöl afredes smakt och så är roten fridrig samt ätes antant med eller
Sälkörtens användning. På tal om fördrämnens användning kunna vi g. underlata
att anföra något om sälkört. Öfverhufvudtaget kunnat sig, att skingardlösa af
gammasl botten och synnerligt stort värde ges det svarta och bruna sälkörtet. Det
anses t. v. m. af smaken som en lækkerhet och haras minst lika värdefull som
nötkött, då ännu bruket af sälkört anses en skandligt och smärre i allmänhet
ätes. Wieschigen måste medges, att köttet af smör drönde samt ordentligt slaktade
yngre sälar, s. k. kottar, är nog ganska välsmakligt. Men sällan för kokat
sändas kött, utan fridmännen ägnas och dessa kokas t. v. m. en god soppa
grä köttet af de frägnare sälarna. Köttet af de större hofdjuren, som dessa
tom under fridmännens i månadstet varande frid, hinner bli användigt gam-

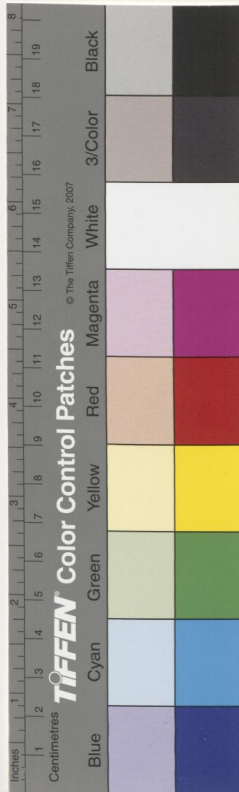
mat, innum bevisstet, är af jämförelsen af mycket snävt knäckt. Det tinsma-
tades emellertid och sålne, så att det kom att ena en hel i efteråt. Den jämfö-
ra jämfördes vid, så att det var i ett tillfälle, att vissa personer kunna red-
bera försvaret stora stycken på språk, utan att det gör annat än gnet i
den som är det.

[illegible]

II Bakningen

Wid tal om brödbakningen torde först som sist få förnådas, att brödet, det
ästa af ägen sparnas för pådrigade röglörödet, utgör kroppens arkitekturens och
mycketlignat skogårdens fiskarens hufvudsakligaste förnöden. För en också
nästan förmoda till det otroliga, hufvudet stort behöf af denna föda, som behöf-
ver. Att det något mindre, och antagande arkitekter, som med ihärdighet
om parafit sken utfrån, på sken om energi om resultat ledn. ^{och} utgång från
gudalovet "röglörödet" så tänker ämnestore amorgen sjöf. Brödbakning-
gen praunder således förut på dagdringen för fördomsöns beredning.
Låten oss därför för en stund åtgå på bakningsrätt hos skogård-
buket. För några decenier tillbaka, medan ännu ikke s.k. prästjäst
fanns på förnånings att tåga som nu, var man trungen att spara de-

9 19
gen för att få den bättre än jäsa. För detta syfte gjordes ^{den} försök som en
väsing och logdes ut ^{en} större sällskande "degypta", där den under ett halft dygns
tid lemnades att äfverga till syren och begynte smörningarna rinna ut från öfve-
Ranten af botten uti det nedre befinthige degypten. Sprängningen och jäsningspro-
cesserna påskyndades därigenom att degypten utdröj menjades, utom den dag, som
kommit i botten, skedd vid nästa kullning af gån jäst. Den tredje jästa
dagen utspändes med mera mjöl och vatten samt skeddades till en vanlig tjock
deg. - Vid den tid, då smögen var allmän, kallade man till kullingsbröd,
skeddman märke nu, af vägnad deg, man så var man tvungen att spränga till
nya grunder och se att för jäst, ifall ändamålet ej fanns att tillaga ett ägt hus.
Denne jäst bestod af s. k. tunnjäst, som skeddades, till songdricka lerygges, tunn-
jästerna var omhugen utredd på blott och torkad och var den flytande, st-
sigligt var det omhugen för kullerskam, ifall jästen var sur, ty då blev naturligt-
vis allra dagen och brödet surt. Numera brödet till omhugen, att nä-
gon använde smögen och brödet har svårt till följande kull, som äfver smög och
mjöl, som numera fäst att kulla, är af mycket bättre kvalitet, skedd en anse-
ligt bättre smök. - Vid den egentliga kullningen är i allmänhet att använda,
det dagen förut och förut skeddades och kullbetas temmeligen kastade och
tjock och sedan ättas brödet skeddades så, att det blir brödet och jäst, som
för jäsningsen merändels går trott. Bröden, hvilka ättas kullad tjocka, pla-
ceras att jäsa på bord, stolar och bänkar samt när dessa är fulla, på
golfvet, hvorpå man, i händelse man är något osäker af sig förut utbre-
der en yllevepa, tagen från hängen - yllevepa användes till kullan - och i
måttat för, lagges man bröden helt enkelt på golfvet, t. d. m. om detta ej skulle vara
skedd på en längre tid! Lyckligtvis förändras sidorna smög efter hand, på
att man numera någonstades kom inbittage, att ordentliga brödbräder användas.
- Då bröden skola gräddas uti den förut uppmärksade kakugnen, så be-
höfves ofta ingen brödsjälk för att förflyta bröden uti ugnen, utom på
grund af dens fasta konsistens, tagas de uti med blotta händerna och läg-
gas på "brödsstol", den långskärfade brödsjälken. Härtill brukas om-
ligen tvänne personer, att, den ena hvar ett bröd, medan den andra sätter in
dem i ugnen. Förklarande, "sösobero", kallas sålunda, att man håller nära
kakhet vatten på rågnipet, som hållet tagas af inhemskt och lagas i smög
en tunnare deg, hvilka smogas att långsamt äfverga till smörning under 2-3

3 dygns tid. Genom det hela värdet i smulor har degen erhållit samma och när den blifvit lagom en, tillräckligt mörk mjöl och jäst, som bindas, ättas och bakas till limpor, som ättas att jäsa några timmar och därefter gräddas. Efter uttagningen ur ugnen, smörjas limporna med smör - eller kiraspavänt - eller med smält smör, hvorefter de äfver matten avslammans på en gång iradad uti den nu mindre varma ugnen, där de äfver nästan smutas att långsamt gona öfver blifva uppståndt; hvarigenom de blifva mycket völmakeligare. Då vi för tillfället uppskattade oss med limpor, så troa vi oss på att ståta, att beskaffa blifva om de utomordentligt vridiga limpor, hvilka åtminstone förut, som utskäts ännu bakas för iakttagandes, jämnvinnens "lehop. Dessa limpor bakas förbuktas och göras till afantligt tjocka och stora, att de med smörighet kunna jäsa uti de bakugnen om och om i smulor. Vi afvärdröfva ej, då vi säga, att man af en del bakat på en half tunna mjöl ej bakat mer än 2 à 3 limpor. Det är klart, att fullimporna äro äro som bäst smakliga, men göras antagligen sådana för att vara mindre skrymmande vid den långa jättsföden. Men bra - kar utskäts, i synnerhet om kösten till äfver potatis, skörden. Bakat kört på potatis, hvilket kört vil bakat, blifva ganska völmakelig. Potatiserna sköras förut mycket nog, men skolas vanligen ej samt kokas, hvorefter de varma bindstötas mycket förut. Utan potatismassan inknådas därefter på mycket mjöl, att det blifva lagom deg, hvilket inom den bakas till kört, lemnas att genomgå den sedvanliga jäsningsproceduren. - Såsom förut nämnt, bakas af kreatursblodt blödbild och potatis. "Kan det vara riktigt förut beräta till någon festlighet, så bakas kört af rågkört, men den emottar något bättre hvitmjöl. Af Korn bakas förut ett temmeligt völmakelig kört. - Ännu lifer i hufvudstaden 1867-68 års potatis, de sköras befolkningen i denna och bakade till kört, uppblandat med salt. Bönor i t. f. den kark, som tillämba äfriga befolkning juka haf att använda som brödsavväg.

III Med måttiderna

Lika enkelt som tillrägagandet vid födens tillagande är, lika enkelt tillagat utskäts vid födens förärande. Sköras och bekväms sig mindre om födens kvalitet, man förut detta större afseende vid dess kvalitet. - Med borte att vanligen Karlne utskäts förut Krinnarna, men ibland att de blifva tillkommande. Ofta Kom som iafstaga, att i vita göder hufvuden om de fullkomna sörenna äro, men om vid berdet under det hufvuden med de yngre familjemedlemmarna sitta rundt omkring om stas på golvet samt att sin måltid. Med afseende å plåten äfronkom

förbrändes i åsprit vid bordet och mätiden, stängdes fjärrstafskädet samt också
 andra tillfälliga arbetstiden samma förändring, som andra i familjen och detta utan
 undantag. Nästan alltid om det andra en rätt, som förändras på bordet och den rätten
 äter man sig rätt af. Potaterna t. ex. äro uppe till stora stonfat eller brötfångar
 den kokade fiskens tillagning blandade med de skulade potaterna. Brudligt är, att po-
 taterna skolas med tillhjälp af hantlarna gaffeln, spingarna och buggen man äfven med
 spingarnes tillhjälp i pännroccen. Äfven man ej af en händelse därtill skulle använda
 engaffel eller bröknif. Efter fisken och potaterna äro nästan alltid afpragade mjötk
 och bröd. Med brödsanden så gröten kokas, äro denna uppe till stufva, smiliga ett
 för hvarje person i gården och en faten äter brödet och en med fisket. Denna
 rengöras nästan ena aldrig på annat sätt, om man efter mätidens slut helt enkelt
 skickar den med afpragaren af hunden till en af de beqvämaste sked, som emman de
 smälter sedan till spingarna mätt. När något för mycket mättas, slutligen bakes
 på skeden, en skingad den ren med tillhjälp, innan den användes. De afpriga
 vid mätiden smiliga bålen rengöras dock om ej just dagliga en åtminstone några
 gånger under veckan smiligt väntelagring och under vintern brändas de uti den
 s. k. "dissåsen", d. v. s. en av fylld med trä, hvarje kinkhet uti en hälla för att gifvas
 till dryck åt kreaturen. Såsom en lya anses, att i vardagslag använda smör vid brö-
 det. Smörget brukas endast i ena kugnan gården om söndagsmorgonen och då
 är smör, smiliga det smiliga, som kunnat slagen förut. Smör medlen af familjen or-
 brukar vid den tillfälle såsom förut anse för att fjärrdelat kördtjoke på hvilket ett
 med smiligt fjärrdelat mottagande fjärrt lager smör är utbräddt. Den soppa som
 smiligt kokas, äro denna ej uppe i grytan till ett dess innehåll, som brödet
 en gå till spisen och när att sig en portion en mycket bra smiliga. Det är
 efter mätiden brödbakas uti den primitiva soppstjärnan, grytan, lemnas att
 förvaras till till nästa mättid, till grytans innehåll upprättas äfven elden. -
 Vi hafva ansett vid skildringen af Knyttidens näst, innan det tillgås
 ett bestämmande, om det är skunden vid dylika tillfällen äfven några stäl-
 lammor och mera hyfsadt, såsom t. ex. vid banden och beqvämheten, till min-
 dre bröddens förändring användas. Men innan vi afsluta anförandet af denna
 vid mätiderna, skola vi förstås på hvilket sätt tillfälliga gåtor och spänningar
 de undfångas. - Men gensegelse kan sägas, att skingningarna en mycket
 gätlämplig af sig en såsom tagor sig räkna ut tillräckligt därefter, att den för-
 munda såsom bekänt för hvar ena. Men hvar stundom knappast

ordentligt sätta sig ned, när man kommer för att hela på en bekant, förrän man
 lejdur att sätta sig till bords, syns det att man anländer för en annan lag-
 br socker. Härvidt ligger man sig ej om, hur många till antalet, de förmunde äro ty-
 solen sken skina äfven ut, sågas det. Likadant gäster man i förmunde för ett of-
 stende vid tiden på dagen; hufvudaken är, att gästen blir beqväm, han må då
 vara hungrig eller ej. Hufvudtag från rygs anförda spåta finnas visserligen, men det
 enpa kan hänföra till det allmänne. — Några syns till atta tändlar i en för
 ländets dukande åt den förmunde behöfves ej. Man väter från spåten, som, bröd
 var stundom rökta eller stekt kött, m. a. o., det bästa hordt kuset förmär. Med en hordt
 tillförs lejdur seden, att inte synas ena. Kruket, hufvud till ex. mörkt och svart
 sken frändhas, åkeppan full, ty det är ej kunna. gästen är tagt sig för, om
 det för ett stund förmär naturligtvis ej så till förmunde, en gästen var sken åta mor
 eller mindre. Också skola de förmunde åta enamma. Om mältidstimen äro, att
 gäddfolket efter det att de förmunde apiscat. För en god behöfvet andes, att
 när man är till förmundes för en god stund lita truga sig till bords var seden
 att ej åta mor än ungefär till man är halfmätt. Också indimman i kuset strängt
 skalle uppmärksamma, att skumma det för spåten buntar, skulla man likaså hordt e-
 mot hufvudens lagor, ifall man afskummade mor än vid pass halfta spåten.

IV Slakten.

Då vintern är i anslutande och man icke längre kan hafva sin bockup ut-
 på beett, utnågs de djur, som skola slaktas. De ledstigna kokturen sågas
 afstär att kringrandande slaktare. Men färre afdagatager man alltså ej. Den
 gäddvårdarna, som anser sig utse hafva nog beilage, att slakta, ligger en grannkri-
 na att verkställa det ämnade. Sörpligt är att se, på hvilka inkommande sätt, man
 från länge tiller tillbaka var att omna förstärkande för de slakten utgå. Djuren
 lagas ut och ett i andra för slaktare och för en i stugan. Den slaktningen för-
 ängar. Då lagges djuret hårdt bunden om fötterna på en bänk att lagga. Den
 som förmär om medhjälpare är den gamla, som sken stika, huser med en krus
 djuret för vid slaktbänken, på samma gång kommer med en handen hårdt griper om
 djurets munn. Nu tar stikaren "med en brans knif och upprättar huden i djur-
 rats hals, utan att det stikare kärket brukar döfas eller förändras ögon. Sedan det
 första smittet gjörts, knyter med ett spår omna om väsende" — skaphufvudet, brans-
 ter stora pulskärn äppnas och blodet att under det arma djurets strömning var krusväs-
 niska vridningar och reglning, rinner ned ut en på gulpet stände skappa, den

det under tiden vi äro för att hindra dess lifande. Men i de minuter, på länge ännu
en blott dröjande utspjarrar, varar slaktjuren dödsångest. Uppå det skinnets löstlagits,
änderstyckas, fjäskroppen för rökning eller saltning. Och blodet lagas sedan, som för
att se om det är omtaladt, blodlös, blottat, blottat och paltat. Ennå hufvudet och bröstet sändes härut af
samt leddes till sylta och lever samt lungor ätas af smuliga personer, men knäts öfriga
stundom smit. - Kälfen afsläpns på liknande sätt som fjäret. Men på senare tider har
man, glädjande att omnämnas, begynt skjuta och blottat stora kvadur, såsom hästar, kor
och svin, när dessa skola slaktas. Ännu förekommer smekaktigt, att man från den
ena ändan af byn till den andra kan höra det genom nying och den gående,
skänks och ynkliga läte, som ett svin uppläpns, när det stikes på samma
sätt som fjäret. - Skvad som i denna beskrifning kan betyda hästen, är det, att
de skingrande hästen hela sommaren för lever i fjäret på utmarkerna, på betarna
kan användas, hvar för sig när han af älderdomsoraghet, används om hsten afsläpns,
lemnar en mycket fethattigt kött. Det rikliga fettet kokas från hsttköttet och an-
vändes till skosmjör, liksom också hästens iser. Men själva köttet förbrukas i all-
mänhet nästan föda och användes att döms för att svin eller afsläpns att fätliga per-
soner. - I sammanhang härmed må nämnas, att fjäken aldrig slaktas, på att blodet
springs ordentligt utseende; fjäken anses att fjäken dången bli röd.

V. Bryggden.

För erhållande af ett gott och nyttigt brygdrick, erfordras som framman vid,
framför att gott malt. Detta står numera att köpas och inhämtas i stora partier
från Ryssland, men förut tillverkades alltså malt af ären spenmal och uti ägra
köklor eller mälthus. Sådane köklor, hvilka utslutande lara användes till mäl-
ning, förekommo dock ej uti skingunden, hvarvet man mälade sådes uti båd-
gen, och hvilka för det mesta ej användes till annat än till mälning som till ^{rökning} mälning
af kött. - Vid mälningen tillgick så att det bästa kornet var ~~slagen~~ den tyngsta rå-
gen straldes och blottas förut några dagar uti kott ruten, hvarvet att sådeskornen
teleser rikligt fukt utseende, hvarvet, såsom fördes på bådslafven och utreddes där.
Under en längre tidning och tillfälle användes stånas smöringar såsom som för
vårdades till malt, hvarvet ett mycket mera utsmakande brygdrick bryggdes, än det,
som bryggdes af det rygla maltes. Tillvägagående vid den egentliga bryggden till-
gick på vanligt förekommande sätt. - Inbärsdricka bryggdes likväl på ett annat
sätt och för att skola vi ej denna dela nämnd. Ennå med inbärsbryggden
är förmodat användas, förut och förut genom bärrens plöjning och sedan

gen ifrån annans ickes, annat än att man ikligger en filmassan synes vara mera flytande, då den är för varm och aflyges med ett friskt vatten merom massan synes ickesom ystig, då den är för kall, hvarvid varmt vatten tillsättes eller kärnan lyftes en stund ut till gränsen. - För sista för anföras en mids, som användes någon gång, när det ej är blifna till nytta. Man hinder härvid ihop tre satta strömmingar och doppas den för en ögonblick i det tjärta förut uti massan. (Både brukas för att få smör, samt skafes i kärnan, men detta gör, att smörst för en högt vidrig lukt och smak, som knappast skulle duga till annat än Rasmörja. - Först hett siggen har till skärgården begynt komma i bruk de numera öfverflödiga moderna handseparatörerna och med dem åtföljande andamålsrika hämningsåtgärder.

VIII Radningarna.

I allmänhet kan sägas, att skärgårdarna ej ägnas en knapp den skädes och vrid, som rishuset och hela den berörande beräpser, ty här bades högst sällan och som det är något sällan en vorna andstulnad som friska kufsbad. I fjärranvarande (publiska) förhållanden kan väl ägnas något tillfrisknande, då man skulle ha till för att friskare under sin tagna vistelse på fjärran var i tillfälle att njuta afminstone af sjöland, men likväl är det ickes så. Det finns st. a. ca. en gamla fiskare gubbar, som berättar sig af, att de varit frilappad af 30-40 års tid hvarken varit i sjön eller i badstuen. Huru dessa personer ändå kunna åtnjuta en tummelgen god helar, kan endast förklaras åtnjunnit, att de under sin tunga kroppsliga arbetet ofta svettas och hvar för sig på sitt kroppsliga öppnar. Endast andakt ningslunda ofta onkta sig linne, på kan det väl vara som det är med den saken. Det nyss sagda har likväl till undantagen. I så det vid pass tre-fyra gånger om året eller stundom oftare, går man dock öfverhufvudtaget i badstuen och kontrollera sin hälsom. Detta sker alltså i förbrukarid om hvarst efter träschningen i Rön, hvarst dunnat uppfyller såväl den yttre som inre människan. - När badstugan eldas för badning, är det vanligen flera blond grannarna, som deltaga därtill samtidigt och som en familj efter den andra baden i tur och ordning. Alla familjemedlemmar gå dock ickes, liksom den friska befolkningen plägar hafva för sed, på en gång i badstuen, utan mönner gå vanligen först, men ej hävor de alla samtidigt och därefter följer kvinnorna tur och ordning i tur i tur. Stundom händer, att man och hvarst gå tillsammans. I sine i badstuen vägar man sällan taga sig för starka bad, temligen man vanligen bader stundtill på den stuga gulfvet och sitta på den sällan bader. Men, utan att betänka sig af den där bespeltiga lafven. Brändvatten användes så vanligt som möjligt som för frukostfödan af vatten brukas man stundom åkarna.

17 27
upprindas de ståtliga och såsom att torke på marken eller hängas på utspänd
snören. Den för de ståtliga i flera dagar, nästan såsom som dagar, så att de må bli på
de torke och blöta. Samt smittas en brud de kammare till i kyrkan.

IX Skurningen.

Om det inte iken kan sågas, så renskurningen af guld och silver sker att för af-
ta, så sker det åtminstone fyra till fem gånger om året, som någon stora skurnings-
dag förkommer. Dessa dagar äro vanligen de, som föregå i stora höst, närm-
till jul, jul och möjligen pingst, midsommar och mikaeli. Rättligt renliga personers ska-
ra nog mätande vid prax 8-10 gånger årligen, men sådant bör dock till pålägg-
hetna. Likaså det nog kan förkomma, där det ej skenas guld och silverredning
mer än högst 1 a 2 gånger årligen. Vid skurningen tillgås det så, att alla gyl-
dens skinn, förut med långskafade knivar gnidas på gulvet, det rikligt med
varmt vatten tvätts. I st. för såpa eller annat reningsmedel utom vatten, användes
grof sand. Det smutsiga vatten aflägsnas genom ett hål på golvet som kom-
mer i en öfver gjord afloppsriktning, som utgynnar genom stenfoten på guldens.
Gulvet tvätts sedan torftigt med kvasten och en trasa. Skad det vore en riktigt
general skurning, en rensträttas förre guldets skurning av stolar och bord samt
af den väggas och öfriga möbel. Med samma tillfälle som stegen rensträttas, en
doppas såväl fustan som trappan samma rening. Tricket gruvor breds ut, vid
trappan och öfver för att pyntas ut, så långt det räcker, hvilket in-
gåhunda tages många dagar i anseende. Öfver att guldets fust ut nödsakade
att göra alla förättningar, i synnerhet de under vintern förkommande, samt i
det andra löningsarbetet. Såsom iaktas, att en ordentlig renhållning skulle kräf-
va en stor del af den tid, som nödvändigt bör ägnas åt arbete för upphållandet
af kyrkan och dess nödsak.

X Med beaktande av Kristning.

Angående denna kristliga sed, hvar vi ej mycket anseende om att framhålla.
För öfrigt af en sammankommande heli, att det likväl nödigt att vara något
en kung. Den först infallande söndagen efter att en världsmöte äro de-
gens har skett fram förre till prästen för att kristna och öfriga som önskar
ej öfver länge lysa en helning i det här. Månligen ljude tre till fyra par faddor
och bland dem åtminstone en gift par, ung faddor. Om faddorna sågas, att de
gå en gång för prästen, öfver att faddorna såsom uppfylla de förpliktelse,
som de vid öfverfallet utfyller. Såsom synnerligt nämnvärdt stora fastigheter

Ischam
21/5/17

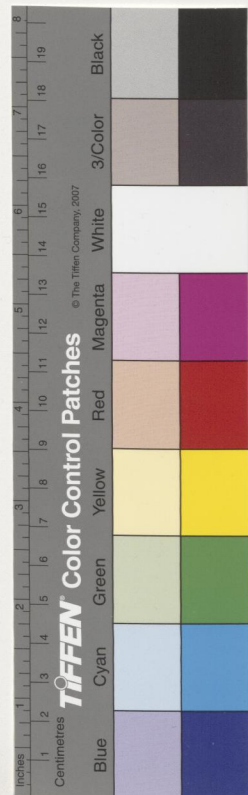

i och för Kristningen förekommer ej. Sällan bjudes andra personer än goddarna, som förändras uti ågus bland ståtliga och undantagsvis bland bekante. Om Söndags morgon förän affärdar till prästgården, bjudes ett eller par glas brennvin samt kaffe med eller utan dopp. Förmögna personer hafva desouten en middagsgästning för goddarna, hurvid den ibland matsäternas beskrifna kalasmaten jemte brennvin bestå. - Ståne hängs till de få antiken, att då barnet bäras till prästen, att det såväl vint som sommar gäst nog inkylladt uti en mängd klädespersedlar, å hvilka öfverst en större rullad sidenduk, ifall sådant äges, löst hänger bredd. Vidare är barnet sålunda klädt i s. k. Kristningskost, attar utstyres klätt i lindans.

XI "Mid begripning, grafv.".

"Mid afhandlandet af denna, mot de händelsegagne det levande ärligtgla, skola vi i mätats till föregående oss något vilkflygme. - Några timmar efter det den afidne dragit sitt rista andetag, förs att ut en rummet till bodan eller stekammaren, emedan man i allmänhet ägdes hysa en viss slags pratam, för eller om vi skulle uttrycka oss på annat sätt - möriga för att hafva en dot i sommar nam, som dock man appellat sig. Sedan att allför fröt, innan ännu den ofidnes kropp hunnit ordentligt kallna, utfrö denna, innebär af naturliga skäl en stor frö. Det berättas också, att fru förkernmål, när den døde enkrat uppi i bodan, men komt därpå af kött fruset i ågus. Dagen för begripningens som alltid föregås på Söndagen, inhentats åter liket, tvättas och sjuget gumiska pyggligt i synnerhet ifall det är ett älskad och enkrat barn. Likkistan är en af niofjondemans gjord af trä som dess förgår svart, åstadkommet med lin, vatte och skinnröta, hvilken fög vanligen brukas för äldre personer; stundom af förgår lita - af jefög - eller mera såldags till, hvilka förgår allmänast brukas för barnlik. - Lågsliga avspidrikten består af hvitt linnen, som fler af likadana fög användes desouten såväl ägus till kaset som äfven dubbelrikt runt omkring kistan på en ägus att en rema af omkring 15-20 cms bredd öfverhålls kistan på Raster, när liket lägges på. Om vi hängs till tugga, att räkna, karnstyggsa papprosblommor stundom lägges på den døde beröst äfven i kistan hvar uppmå begripning, på hafva vi hvarmed berättas hvar till denna förlärdande förrättning för. - Denna dag efter för vanligen husbonden eller husmodern åstad att bjuda ståtliga och guds lekmer till grafv. Ofta bjudes ett 50-100-tal gäster. Begripningsdagen, någon timme före gudstjänstens början, församlas gästerna till den afidnes bodan.

1/11-11
Köpenhamn

17.
stad, där hvar ^{en} ^{efter} genast inträder kjudes af glas brännvin, husbunden eller
den som förtädrar honom, står nämligen vid bordet samt nämner den döda-
barnet vid dennes förnamn, i det han ber honom var henna så komma och titta
om en glas. Genast efter inmundigandet af brännvinet, kjuder vändningen och den i
hennes ställe, på kaffet uti hushåll. Sedan nu gästerna förplägnats sålunda, skall
liket, som uti sin ~~utdräkt~~ kista är placerad på en bänk mitt på golvet, om stän-
den under den varma årtiden, på gälden i en gran- eller löfsal, uti jingra. Här
utgår någon af begrafningspsalmerna, hvilken påföljes af någon bland de menli-
ga gästerna, hvilken bär uti kunnig uti psalmsång. Efter psalmens slut förtä-
dras liket på kistan, hvar efter ån en psalm sjunges antingen inne i stegen
eller ute på isbänken, på någon till kyrkan. Kistan bäres af manns personer, hvar af 6-
8 för äldre och för yngre lik. Likbärarna som bär uti barn, hafva alltid med
sig artificella blommar, brännvinsblommar, fastade på brödet af råråttor eller på
mörkan. Undantagarna förekommer, att spikar användas till likbärarna som eller det-
ta outas i så fall att den döde är en plotsligt dött ungman. Efter jordfäst-
ningen förtädras liket till begrafningsplatsen och nedänkes i grafven uti vidu-
re ceremonier. På ena tiden ser man förekomma, att kommande af natu-
liga blommar eller af lingonens rosenast i grafven. I förut uppräknade rökert
utvisade bärarna på den levande graf. Härut mätas med en hufvudfing af
hvit, men många i levande finger lysande blomstergilander, liksom och af glo-
ria smälalande små röda och mälade dargjente på den hvita bottenfärgen. Om
slutna af de mälade blomstergilandererna är den dödes åra namn, stund,
födelse- och dödsår, minnades om dagens mycket sällfaktigt präntade med svart af-
tefing stens, granna bröckstapen. Likaså är några rökta och avrundade psalm-
rimer, utpräntade på det mest originella sätt, präntade på Rorseto brygge sidan.
Bemärkas här, att förnämnda personer numera begynna använda gjutna
gränklors. I själva grafstället inläggas gj utskärd, men ofta omhuldas det liket
och förses med blomstergilander, i synnerhet vid mycket rikade personers
grafvar. Efter denna afvikelse, återgå vi till begrafningsfirandet. Mindre
seemestade personer låta begrafningen afslutas med den ljudning, som bestått
om morgonen, men i allmänhet är pågärderna att gästerna äfven kjudas på
midsdag. Denna mäthet består af den på annat ställe emellan på Rahemato-
nakti strömming med potatis och sås samt triegrynsgröt eller soppa till tre-
de haken. Brännvinet, liksom också svagdrickat, är tryckt som vid grafen

ime för saknas på nollanden. Ennå mättiden präbörja, sålignas maten af en
 ädre person och sedan alla ätt sig måla, sjunges en länlig salme. Stundom håller skolan
 en person ett tal, som närmast ber afseende på den döde och lifvets vanliga gång.
 Den vanliga utrymmet i gästrummet är trångt, brukar de kvinnliga personer,
 som soppelat med mottagningen jämte minderåriga barn äta sedan de andra
 ätt. ¹⁵⁷ Huru brukas, att kringgående en talrik, för hopsamlade af skräme pen-
 ningegäfror, hvilka kallas att lägga på fatet. Den hopsamlade lilla penningesum-
 man tillfaller andera huset eller antas den till något nyttigt ändamål, såsom till
 kyrkan, hushållens eller fattiga. - Lämnd hufva vi nu berättat att, hvad till prof-
 et räknas bör.

XII. Gabbis-Fredrikas-Jässas Ant skro ästa fri *

Gabbis-Fredrikas-Jässas-ant hvar släppi fram en missomordarin, fast
 när va ä jo praatä he prästin int skro släppi fram an, för an kona
 jysom dårlit lät. Missö mätta an tid näin såndas haaket ästa löd
 opp reglona ä Saaris-salmona, sävs an int vils löri riktis konn.
 Men ä lid ä jo mätt Mätjelmäs, ä ta skro an jo mätt ha se riktis
 e halv släpp brännvin för ä va jo tan damin an skro mätt bistas
 ä aar störr pöikan i lyin, ä äm prängon skro räk, så skro an jo mätt
 gröp nu kromeder ä juf ä flickona me te samm. Äm Mätjelmäs
 skrudskredlen skro di jo för dans ve Gabbis-Fredrikas-Jässas, för jöss
 hvar sakti he, äm ant skro släppi fram för prästin, så skro di för dansen
 fast när hvar e jo prästin maana ä sakti ä ant, he an int skro lö-
 ri föalas ut äm neetren ä goa på dansan. - Dansin gee no nägasi
 lunda stjicklet äv. Missö va ä nu sin ä rannin, som tänki ti löri knab-
 bas tää, men Gabbis-Fredrikas-Jäss va fou kaar jämt ä hälle, så int
 tröste he näin löri riktis päs, för ta skro ä a vaili slut me sent me dan-
 sin, he lang an. - Ta kläckon lid mätt int, slute di me dansin. Ant hvar
 jövi ä Fredrikas-Pappas pöik, jövi, en nager siupar meir än ä ti
 -aav stämpjåfkan för di va jo neemaat grannas ä haa jo nägjärd, he
 di skro föals räm näin för jövi va utläut ti nägjärd ve flickona. -
 "Wart vil do vi ska goa no i sam jövi ti ant, ta di stö på landsejnin.
 - Ant veit ja, do veit no för hätt rjölö" - "Nä vili föriet jövi ve stö-
 * Föjande af bokbindaren A. W. T. Spöring berättade historien åskildt om adelskild
 den brukade på kungäldungdomen.

Antänt 1797
 V. W.

grindurinn átti. — Samu þi he. — Ám en sku nu a hinda heim
áur dansin átt; þú vauð þu tíð á skátt. — Jón stígr ve komarför-
stre á stóttir me langstafurinn mátt þáttin á Ráger:

Go afton brúkar di sei, ám aldri na meir. — Flók, ta á mon-
ta þáttu á sí guar de ásta lagg opp doren for en þaar tíu,
tálv, tritinn man, sám Ráðker áur á ann, trit þri dansin á
laungrett natten. Hórr do na he! — Flútt en guang tú mátt þá-
ttin! — Flútt en á no fot skapi sei, stjón, nítinn, trékon, ska da int
tímk guu na, elo ska þi mátt Góldu si mátt á þaar á at ti áur
á hinda all gaumblast, sám Ráðker þá minnkransin ska vaku.
Hórr do na he! — Ám stóttir á donkar en þar guangor tid! Lú-
ver do elo monlar do elo brúkar do þáttan elo aldri svaar na?
Ta á guu no! Elo gátt sám do vill, þú vauð do int arg; þi ska
int ám mátt Róm á skátt ett de."

Jón ángor, ta am guar for þrúttir: Ám handa þann Ráðkeris Hár ska
no þa hinda híd, ta vi int slígr in. Mi vauð flútt guu ti Þrúttir skata Grett-
Lús! — Flútt ángor, þú þáttir Hórr vauð vi þáttas:

á mta kinn vi for átt flútt, þú vi Róm átt títt in.

Nag þinn flúttir á andra lútt, sám vi mta títka mta,

þú þi þáttalij, þú þi þáttalij, þú þi þáttalij.

- Hó do, átt, þú þi guangor ska þi kútt in, mta nátt guang ska þi þá kútt
in stjón! — Tager opp en laung trátt á státt ve Róttstjóntré!

Go afton þu di þi sei, ám aldri na meir. Grett-Lús, ta á mon-
ta þáttu á guu ásta lagg opp doren! — Flútt no sáttinn á mta
en stjóngrin á stjón flúttin á flúttendin á lagg flúttin þá gál-
ve á þingre þá kálvin á lútt á guu átt á galant, sám en sátt-
stjóntré stant. Hórr do na he! — Ta á guu no!

- Gátt, þú þi slígr vi þi in! — Jón þi þi flútt in á komarför á þi guu átt sátt
þá kútt. Átt lúttin ska innstítt doren. Ta am a stjón in státt, lútt en
þann brúttinnstíttin átt stjóngrin. Átt en no kútt á stjón in átt. Flútt
smak en no stjón átt brúttinn, sáttin kúttin Jón átt þi þi an-
ti stjóngrin. — Flók, smak brúttinn! — Státt, þi vauð þi stjón na; smak brútt-
inn átt stjón. — Státt, lútt na. — Grett-Lús stjón á átt Ráðker á lúttin á
stjóngrin in. — Flók, þi þi nager Ráðkeris ti kútt þátt. — Sáttin guu en

ä sesa på fjästen ve seendjen. Då ä a vör i m. ständ, gaur juon ti
seendjen ä fjästen är fjäst-Lut. - "Ska an för ligg medda i näs?" - "Stä
int val he na höjja gaurgon." - "Stä, läär an no?" - "Nj, du höj ju no
va ju hu sakt. Gaur no, ju för steng dören." - "Stä vort lunkan aka
ni no gaur, änger jiron, ta di ante steng på backan." - "Mie frist gaur ti
Fladaback-Manda, säger stut, för ju har ju tätti nässedutjen äv heunas, ta
vi jieg i skäolan." - "Jom do vi, men ta aka do ä frist beis in äjvör."
Do mins no för hontä reglon, ju ha lärt de?" - "Fladaback-Manda ha
lärt ti kamarsfötre ä stut va laang, så an näcka ti äfuar riuton. An
Knappar me fingeren på fötre ä säger:

Ja afton, om aldri na mer. Fick, ta ä monter pådda ä ga äta lagg opp
dören ti fram ä ti back elv ti back ä fram, he ju no. Likt lannig hedä.
Lagg te fem finger på länd, så aka ju lagg tid te äjvör, do hane do na
gaurjään äv silver ä gott ä int näns nüt däm för min skua,
sö val do no he. "Hör do na he! Ta ä gaur no!" / "Ja val för he."
änger Fladaback-Manda!

- Stä va sankon, va te ham för en lütka medda, stut, ä jieg ju lüter för
dä, om ta do lärt opp reglon för pröta in lannigkötjen. Ju val ga heim
ju no, kläskom lami ga ti tui. Do val äjvör ä äjvör no, stut. Äjvört medda!
[Säger för de äjvör:] Stä va lütka ju slapp an, ja val ta ä snäs äv
ti solkreefs Rast-Säfi, ju vör vör i källan ett me.

XIII Fastlagsfirandet / i Björkö by.

Aftnaget som den till Björkö skänkt hörande byn Björkö är ifrån den
äfriga världens, ha många gamla seder och bruk ända till narsunda
till det skänkta afsträndade. In af dessa gamla seder är ä den man-
liga ungdomen på "fettisdagen", såsom fastlagsdagen där kallas,
springor omkring byn med kaskader och björnar. Redan föregående dag
kom man för sin ontaka lüt af kläder gida gaur byn, ty de unga
springarne kuta sig till den Kommande, dagen och tidigt på följande morgon
är det gaurt "annat güt i skälan". Äjvört i byn bar skrammel och
fjäderklag och sålunda förtas det upprätt hela dagen. Så kan man se
närmare tredie gaur samlade vid morgongringens inkräftande på "Heston",
[en större öppen plats i byn], där gaurne först präfa sina skram-
melrättig, innan de stä sig i ett och begynda springningen. Men stä-
ljen

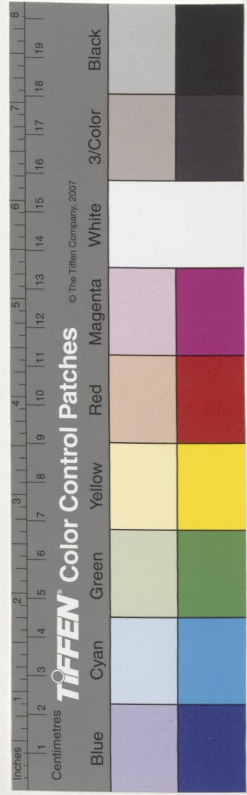

kom det af med den mest anseende i spetsen rundt bogen. Hævede en af sine
 Ben, at gæsserne aldrig springer omst på den, uden at de der har "ræ-
 spid" med solen. Hævede dette her kan ingen sige, men antages det at
 de gamle fæderne skulle have haft nogen mening dermed, hvilket sedemere blifvet
 en vane. For at sige en anden af dem antog det, hule springende rækker ugenommet,
 men blivde det anmælede, at en indring i hvad spidse endes træffes senere
 indtrædt. For det kan det blivde at skubbe sig om "springer udenfor
 bogen, med en man nu, seden bogen blifvet anseeligt større, springer sine i
 spidse bogen. Ligeså nyttigdes aldrig Kædet, at sige, men det ugenommet slæ-
 det er det nok blivde som det "Kædet" første nummer g. at alle træffes, man-
 gen for nogle sig med nogle Kædet og grimklædet. Lykkelig kan den
 Kædet sig, som i springer omst dag en Kædet eller har mange slædet,
 annet at springende med den spidse træffes som, som for det træffes
 slædet nogle sig med en hule spidse og om blivde en god rækker en-
 Kædet -- Men i at sige til spidse træffes, rækker rækker springer. Vi
 finne det nu inne i en stige, det de hoppe at hvad træffes med sig.
 For spidse ingen, blivde ung eller gammel, som denne dag g. skulle ena
 glæde. De unge nyde af friheden og klokklædet, de gamle af flyde Kædet
 dag. Flidene følge under tiden sine lappetredet, med en anden træffes
 træffes i de mindre flidene udklæde Kædet. Efter at en stund læde de-
 gane innerinne for nyde af deres lundende stige, kan det der gæsser en en
 i nærmeste annen stige, det det kan blivde, at skubbe sig om g. gæsser
 sligge en, ty nogle sig for det inne en spidse eller et hule barn. - Salende spring-
 gende en god stund en hule og i hule, blivde gæsser detlige blivde og en kan
 det af det at Kædet springer, næmligen for at træffes om at hule springer de
 flidene træffes Kædet bogen. At træffes træffes kan blivde hule, at de ikke
 ene gæsser sig til at rækker kan for at de den inkom for denne dag, spidse
 Kædet. Blivde det g. det spidse i skubbe sig om "at deres klokke, ty de
 veds, at man kan at sige gæsser på spidse træffes" og de gæsser det af dem.
 Sedan kan den korte vinterdage blivde og Kædet - tilstundes. Klokken
 kan ind gæsser den man en ny hop træffes på "Hædet", denne gang be-
 tydligt talikene om den første. Kan der man anmæde noget for en lunge
 Kædet rækker som minde "lillepiger", naturligtvis om træffes med Kædet
 og klokke. En som er spidse træffes ind den træffes. En om træffes med
 gæsser om hule, spidse Kædet på blivde Kædet midjen, træffes i hule

händer och äka många i den venstra. Dessutom kom han om stund med en tom städkruka mellan allarna. "Vad är för gora fjärr som
 trumma och af deltagarne i äka som trumlagarna, förunder det dock,
 men tvisnäckigt ställa gjudet för trummor sommanfader med klodernas
 skrammel. Det händer ikke så sällan, att ett 60-tal gossar deltaga i aftnaps-
 gudet och smulgen springes det då i de flesta stugor, så att därtill stigas
 till af inemot två timmar. Därunder springa storpojkarne "först, så smått
 skriftskalpojkarne" och slutligen "teiden smär". Den äldste gossen är van-
 ligen förestigare och det är inga lita ära att vara det. Igenhigen borde
 vid förvarande tillfälle ankomman komma efter vider och längd, men
 tundern lunnar förnum att den som lyckats öfverkomma mycket klöder
 och sketter. - I stället för att skryta steg och väsende från skåpabäddarna
 springa många äldre personer, särskilt flickorna, efter den ma stugornas
 den andra för att äre speltablett. I anmånhet att dock äldre personer ska
 hemma på sina gårdar, kunnarna med sina anställningar för armen och lys-
 nande på skåpabäddarnas "spring". Med tanke vider till deras äga beundran.
 Kunnarna del uttagligen för lysnarna såsom vicklig tjusning, när de på afstund
 från skåpabäddarna springa in i en stuga, då gjudet så smärningarna till af,
 andels såsom när de sitta dymningarna till mest ständan de ricker som-
 manstien och de del slutligen ej hörs minsta ljud, men somundast vider för några
 förgnäcklig, då det är slutligen hörs gjudet af en stark klodda, så tra, så tra
 och det dröja hastigt springer ett brusenad plingli-plang, plingli-plang. Så uppre-
 par samma tve på nytt två tre timmar förfärd, när de gamla lysnarna i
 ter stuga sina steg in i stuga, kommer sedan de att sin aftnarmot, poppon.
 Genast begifva sig till sängs, ty ju tidigare man ligger sig till sängs om sista
 dagshvällen, desto tidigare blir hörsägningsen slundande sommar slutat, så-
 ges det. - Sedan springningen är slutad, samlas ungdomen därefter till en
 lemdgint, medan de yngre deltagarna i festlighete samlas på ett annat
 ställe, där de vara sig med att torga pander och i bästa fall liffa ljedna
 på kaffe med dopp. - I slutet tiggas framåt af festtidagen i den
 afsmärmande byn och borde det knappt behöfva nämnas, att många
 af byns gossar nog efteråt erfara att hvarje nörje har sina luvvällighe-
 ter och ikke minst festtidagen, ty följande dag firas minn af oss för-
 flytta sina sträjkande förtämnadedomöter öfver stugans gaff.

H. S.

Arkivint.
Kop.

Traditioner och sägner från Replot

1.
Svenska
historiska
samlingar.
67
1895

15

1. Ryssarnes tag öfver Kracken 1809 och vistelsen där i Björkö by.[†]

Enligt traditionens påstående uppgjefva sig en mindre trupp Krackor en längre tid under vintern 1809 i Björkö för att taga reda på, när och öfver Kracken öfverfarbar och därmed underlätta de ryska trupperna på fastlandet. Den lilla Krackstruppen anlände till en söndag, då folket var förkomladt till gudstjänst i byns kyrka. Den tiden var kyrkan full, som numera är ombyggt till ett kapell i betydligt senare stil, inrymt i en liten stuga, hvilken delvis nedbrann en juldagen på 70-talet. Folket i kyrkan hade inte kommit sig till någonting, för när ryssarna togit gästerna i den lilla byn i besittning, men de som besunnat sig i hemmen eller ute på marken togo till flykten. De sörjiga bonderna från stora ofredens dagar stodo ännu i öfelig hägnad hos ena och byns innevånare, som trodde att samma öde nu skulle vidröras dem, föräntade lätta sig i skogarna. När de emellertid kommo undersamt med att de ryska krigarna ej hade något ondt i sinnet, återvände de till sina hem. Dessa voro då allredan tagna i besittning af Krackorna, då mat, som tillfärdigats som främre, från ifriga förströare i de hangrige soldaterna, och häst i ladorna togo åt hästarna. Byns innevånare fringo under tiden som soldaterna vistades i byn haf att bo i prästhuset, där de sogo tillsammans med kor och fjärrer. Hos Mattas låg en gammal sjuk, men fick ej ligga i sängen utan på bänken. Den ena halan dagarna ansått af soldaterna, som ville ha nycklarna till matförädrar och dog efter en kort tid. Hos Nygärd påstod soldaterna hafva tagit en gris, som de bundit med ankjärarna vid en stång och stekt honom af brand. Hos Mattas togo de skadade en kor och på flara andra ställen gjordes större eller mindre tillgrepp. Anföraren för Krackstruppen påstod såsom en rättskaffare och ordentlig man, hvilken strängt förbjöd sina underlydande att bruka våld mot folket. Men då soldaterna voro spridda längs hela byn var det ingen lättnad att spara de utdragen ur sign. 18. 18 i Marsch. för 1809 publicerade skildring om "På resa i Kracken." H. L.

ras förhållanden. Ingång hade de obeflytt tagit en kor hos "Knifssar", men
 de klagomål anfördes hos äfversten (sina soldaterna straff och konsaga
 re för hvad han förbrut. — Som bevis på att rykta "äfversten" — så kallat
 te-folkningen trugrens högsta äfverhufvud — ej var någon slak karl, och
 från björkelarna, att han dagarna i änden hade varit i syn samlade
 de omkring sig och gaf dem mat och annat. De små barnen tyckte det
 var en högljutt att se honom i skuggan och hans hustru "Cable". In-
 gång hade en 11-årig pojke, Jonas Hanson, som sedermera blef en för-
 mögen bonde i byn, en kvinn som skulle ingå i sin fars stiga och
 ej släpp in, men hela stugugolfret var fullt med sovrande soldater,
 togit en död "getunge" — den tiden fanns getor i byn — i hornen
 och kastat honom in bland de sovrande krigarne. Några af dessa so-
 vande upp med sina gevär i handen, ty antagligen fruktade de att vä-
 rare äfverfar, och försöka den flyende gräsen en långt stycke. Men ju-
 nas var god och med äfversten och öfste skyddet hos honom, hvad en solda-
 ternas den yngre icke kunde göra honom något ont. — En afton so-
 ro några rykta kasackor församlade hos "Gästgivar", där de spelt kort
 och drucko brännvin. Byns pojkar hade äfven samlat det och ämnades stå
 på gatorna samt roade sig med att genom fönstren begäbba ryssarna.
 Dessa, som tillförligen voro uppmärksamma af brännvin samt mäkande äfven trodde
 att pojkarne ville göra något ont, skryddade ut på gatorna, där de blef slaga-
 mit. En af björkelpojkarne, Peter Olof Peter / Peter Pettersson Olof, ref dörvid
 en tåknad från en svinstia och slog en af ryssarne i hufvudet så att denne
 förlorade blicken. Rätt till förjerna togo björkelpojkarne till flykten. En af dem,
 Britas Anders Knut, gömde sig i en hölida i "Österhagan". — Peter Olof Petll göm-
 de sig i skåpuren hos "Jönas", men en ryss som man allmänt kallade
 "Trämba" och emedan han levde på Vall hemman, "Jali Trämben" upptäckte
 honom där. Allmänt tror man ännu i byn att Jali Trämben hade en
 fört vändkorn att han genom att nasa på vägen kunde seja Peter Olof
 Peters spår. Trän Jönas till Gästgivar red Trämben på sin häst i bäst trof
 och höll sin häst i häret, hvilken på detta sätt kom att släpa på sidan af
 hästen. — Då några kasackerna och björkelpojkarne fruktade att bli straff för
 detta uppträde nedlade de sakerna i gator. Peter Olof Petll gaf ett försä i förbit-
 telse utmärkt uttryck och dro, men vid det beaktans kringlag om fellingst person,
 "to på en talia trämba", el. Trämbel "u. s. v." d. s.

ning och därmed var ryssarne ytterst nöjda. — I följande nu här nämnes, att
summa Peter Oble Pell, som egentligen var hemma från Helmsjö i svenska
skogsmåden, kort efter denna hämdslas gifte sig med en flicka i Björksjö och flytta-
de på följande sommar till Helmsjö. En han senare dog såsom värdmännens brude.
— Under vistelsen i Björksjö följande krascherna dröfjes aflyst till de halpa-
nan med från Björksjö befärliga krascherna och kraschen för att undersöka isens
hållbarhet. På dessa färder löfades de vanligen af en bonde i lön, Jonas Hå-
Kons eller Gamle Jäven, som han kallades. Håkans var nyligen inflyttad från
Sverige och hade besatt sig här sedan han gift sig med en Björksjöflicka.
När kraschen blif trafikerat prästas krascherna hafva vägat sig ända till
Helmsjö, hvarifrån de medföra en bonde, Karl Karlsson såsom följande. På
Krascherna på en söndag nalkades Helmsjö tog befolkningen till flykten till
landet, men sedan soldaterna ätt sig mätta af den kraschennade söndagsmaten
anträdde de återfärd. Karlsson, hvilken försökte nämna sig soldaterna för att
skjuta på dem, fördes, som andes, följande till Björksjö, men följande sedan. Svaga
han återvände till Sverige. — Krascherna hade i allmänhet svårt att släppa sig
färdiga sväresse och lutande dessa symmetrien kringligt. Pöden Jonas Hå-
Kons, som följde den första gången öfver samt afven lätent den första tref-
gen af Barclay de Tollys skara, skad ha vridit sin mycket panningar att han
kort efter fördollet följde sig eget hemman, och hade deccutone panningar af-
ver. Några tre, såsom också i de följande antyddes, att han skulle bekommit
dessa medel på mindre alligt sätt, men andra sätt af tre till dyfika förmodanden.
Kort efter fördollet till ryttia kraschen ha stigit så att en rubel laggnite motvaran-
ten riksdaler i stället för att den följde gäst endast för en. På detta sätt tredub-
lades Håkans förmögenhet och att det högst sannolikt att de beskyddningens
man velat rikta mot honom års spetska. Den tiden var hemmanen öfverst lediga
hvarfrån Håkans ingalunda behöfva något en afvefledigt stort belopp för att köpa
sig en jörlagenhet. --- Den 13 mars 1809 middagstiden anlände Barclay de
Tolly med sin 3000 man starka här till Björksjö. Befolkningen hade på för-
hand fått veta om härens ankomst och följde bort sina matfärader till skog-
arna. Afven härens och kor följde på nättens, medlen de följde inkomrade
Krascherna inför till skogen. Hästens gånne man under för att ej behöf-
va rikskjunta deamma och de öfriga kreaturen för att ej behöfva ge dem till mat
att soldaterna. — Under en enda natt, som hela hären stannade i Björksjö, prästas

88
Soldaterna hafva hunnit fröstora de mat, de vet och det hö, som fanns i Lagn.
Uthungarna och frusna som de voro, då de anlände räddade matfrände icke
länge. Alla nästan brannna hos stockholms på gårdarna och när redan tog slut på
gryte man bränna hö och halor. Under detta frösor dock några soldater ihjäl
och begravas i snön. På våren, när snön smält bort, begravas de ryska solda-
terna i Långrebacken invid bänkhuset. — Den 17 mars om morgonen förrän ap-
parne afstogande till Mälaren, meddelades nämligen att krigarna på en stor
åker som kallas "Tåbarn". Huru därunder tillgick och hvilken uppfattning befolkning
gen höger därunder vore det märkande på sin plats att här skildra, men kan detta af
flera orsaker icke ske. Så mycket må nämnas att soldaterna voro uppstäl-
da i två led och påstås varit sedna från man till man. — Sedan denna
ceremoni var undantäckt bröt. — Härn uppg. Bland de vägrare, som and-
förlige nämnas afrenontalade Jonas Håkens, Karl Gatt, och Pärvas Karlson
Daniel Störmgren. Störmgren var en gammal soldat, som varit med i Pomme-
ska sjunde kriget, men sedan inflydd till Björke, där hans afkomlingar ännu
befinns, fast under annat namn. Pehr Olof Olle, en bröder till Pelle, som var
i slaget med Kraschen, vägrande en afdelning, som gick till Solmör
och stannade sedan där. — Nästen mot den 20 mars tillbringade de ryska trupp-
arna under bar himmel i 15 graders kyla på Mälaren. Det sånne, som
den berättas hafva varit en obehaglig. På kvällen utdelades att soldaterna sjun-
lars brännvin, för att de skulle på humör och bättre kunna uthålla. Men det o-
aktadt frös ett stort antal ihjäl. På Utskiär och Skräkaret, hvilka borden
finns de R. R. Mälaren anträffas ännu i dag högar af ben-afstjäl-
purna ryska soldater. — Ryssarnas sörghiga lag af för Kraschen är ju i afse-
likhet. Björke vägrar i sin historia om finiska gräpet att hade varit om
förre befäst Ryssarna, när de tillbringade natten under bar himmel utan
för Uusä, skulle — en i ganska utmärkt och förflutna som de voro —
dessa undergång varit gifven. — Må engelsman är också af samma
tanke, ty på lat om saken uppgaf han: Ha nu svenskan voro nu Ku-
ror så visat ha de ha varit skrämt för, vet ju. Men svenska befolkning
gen påstås hafva varit en sådan förskräckelse vid åsynen af ryssarna att
dessa vid sin återkomst funno sig förskräckta att skänka: På svenska
moneri ryssarna göra, hvilka skulle betyda, att svenskan varit på räddas
att de ej ens haft till att frisa sig mot de rundgångiga plaggen, då de flydde.

Fasta fornlämnin- gar i Replot.

För Vasa Nyheter af H. Sjöberg

3 juni 1894, 160 af Vasa
Nyheter af 14. 15. 1898

I och för upptejande af några anmärkningsvärda fornminnen, hvilka i tankarna förflytta oss till de tider då strid och örlig herskade i våra bygder, nämligen till stora ofredens dagar eller ännu tidigare, äfvensom till senare tider, den vi lifligast erinra oss, när vi besöka stoderna på Jutas, Oravais och Lappos slagfält, ber jag att i dag få ledsaga läsaren ut till Kvarkens skärgård. — Angående dessa fornställen, eller rättare sagt, fornlämnningar vill jag, innan jag går vidare, lämna en antydning om att dessa huvudsakligast både till form och beskaffenhet af allmogens hänföra till trenne slag, hvilka benämnas *ryssmurar*, *rysugnar* och egendomliga stenformationer kallade *krinor* eller *kransar*. — Afvretande förekomsten af ifrågakarande fornlämnningar, har jag, ehuru så att säga inbjudt skärgårdsbe, ända tills helt nyligen ej varit i tillfälle att personligen besöka de af skärgårdsallmogens välbekanta och ofta omordade ställen. Men till tjänst för den tidningläsande allmänheten och Svenska literatursällskapet, beslöt jag emellertid att själf företaga en närmare undersökning af dem. Mitt första besök gällde den halftann mil från Björkö by belägna ögruppen Valsörne, där de s. k. ryssmurarna och gravarna finnas. Den 3 dennes (juli) begaf jag mig således till Björkö, hvarifrån jag följande morgon med ett båtlag strömmingsfiskare för ut till Valsörne. Vid framkomsten dit frapperades jag fornigen af att så här långt vid hafsbundet finna ett så liffullt och relativt naturiskt ställe, som för sig märkligast där fyrtabellscenotet jämte äbyggnader är uppförd Stora, lummiga, hängbjörkar, röpnar och alar, genom hvilka rika löfvärk framskyntade de omgifvande vikarnes blånande vatten, frodiga gräsmattor och jublande fågelsång, se här hvad den därstädes stationerade fyrbetjäningen sommartid får njuta af! — Emedan det hällregnade på eftermiddagen kunde något ströfång på det anseeligt vidsträckt skäret ej företagas, återvände jag i sällskap med min värre fyrbetjäningen, uppsteg uti den moderat uppförda fyren, från hvars plattform vi med kikaren kunde se den ett par dagar förut på Östra Snipans grund grundstötta norska ångaren "Osoarshol", hvilken på resa från Gamlakarleby till Nantes i Frankrike råkade ut för denna olycka. — När det var närmot aftonen klarnade upp, begaf jag mig ledsagad af fyrtabellens tvänne gossar ut på forskning. — Här torde nu vara nödigt att förta lämna en kort beskrifning öfver terrängen. — Valsörne består af en sydligare del kallad Storskär och en nordligare benämnd Ebbeskär. Emellan dessa finnes ett stundom nästan uttorkadt sund, Byssund, öfver hvilket är bygd en cirka 90 steg lång stenbro. Västerom nyssnämnda ställe finnes åter ett annat sund, Käringsundet, hvaraf äfven Storskärets nordvästligaste udde

fatt namnet Käringskatan. Närmast intill denna udde varande område består af idel kummelstenar och heter Harrkroksbacken. Det berättas, att då ryske befälhafvaren öfverste Barolay de Tolly med den ryska härafdelningen i mars månad 1809 gjorde sitt återtag öfver Kvarken, öfvernattades under en rådande häftig snöstorm här på Storskär och landstigningen påstas hafva skett just på Käringskatan. För att vinna ett nödortfört skydd mot köld och bläst hade soldaterna vid detta tillfälle utefter hela Harrkroksbacken ända ut mot udden utaf de ymnigt förekommande stenarne uppfört åt sig tillfälliga baracker eller skjul, hvilka delvis ännu äro fullt bibehållna. Men som kändt, hände den ryska härsk det sorgliga, att många bland dess uttrötade krigare här på skäret födo ihjäl och huro deras hvitnade benkvarlevor ännu för tvänne år tillbaka tydligt vittne om, hvad som härstädes passerat. — Man torde nämligen här erinra sig, att de i dagen synliga benlämnningarna efter de omkomna soldaterna genom guvernörens föranstaltande blefvo jordfästade för tvänne år sedan. Kummellet, som utmärker platsen, återhärskas lätt, såsnart man från Storskär kommit ett stycke öfver bron till Ebbeskär. — Några fiskare från Björkö, med hvilka jag rådgjorde, hade hört sägas att de ryske officerare, som samtidigt omkommo, redan följande vår skulle ha blifvit ordentligt jordfästade på Valsörne såväl å östra sidan af Ebbeskär som ej synnerligt långt från Harrkroksbacken. Grafikulen. — om man kan kalla dem så. — äro till utseendet lättast beskrifna, om man tänker sig en stor limpa af en halftann meters diameter och 60—90 cms höjd samt gjord af i ordning lagda stenar med jordfyllning emellan och alltigen alldeles moss- och gräsbevuxna till följd hvaraf de också voro svåra att uppleta. — Jag skall nu återgå till beskrifningen öfver "ryssmurarna", af hvilka vi lyckades återfinna 24 stycken delvis hela och delvis något ramponerade å den nämnda Harrkroksbacken. — Hvad murarnes form och storlek i öfrigt beträffar, så voro de betydligt olika. En del voro bygd runda, andra åter mera ovala eller i det närmaste rättvinkliga. De flesta hade en smalare öppning vanligen mot norr, hvarför, när muren i allmänhet var högst mot söder eller man begrat bygandet från nordliga sidan af en större sten, det tydligt kunde ses, att man önskat värja sig för en sydlig vind. Murarnes höjd från inre sidan var ca 50—125 cm. Den yta, som begränsades af murarne, tyktes vara afpassad så att ett antal af 4—20 personer kunnat ligga ihopträngda därinnaför. Diametern af den största vi funno var 3 1/2, gila fannar, men de flesta voro betydligt mindre. Anmärkas bör att en bland dessa murar var gjord med synnerlig omsorg och därtill rymlig, hvaraf vi slöto att detsamma måtte ha utgjort bögkvarteret för befälet. Troligt är att de sålunda i hast uppförda skyddsmurarne varit högst otillräckliga, såvida de icke öfverräkts med tältduk. — Inberäknad bland de öfriga, funno vi äfven närmare ut mot Kärings-

skatan ett af sten formadt rum, som snarast liknade en ugn, hvars inre fördjupning var af cirka 60 cms längd samt 30 cms bredd och höjd. Dess öppning tyktes helt och hållet ha täkts af en nu nedramlad flat sten. Hvar till denna stenformation användts är svårt att säga. Ehuru det på Ebbeskär, såsom ofvan nämndes, funnits benlämnningar och jämväl kan konstateras tillvaran af gravar därstädes, återfinner man dock icke där några liknande murar, som de på Storskär. — Långt ut på Käringskatan tronar ännu det par meter höga stenkumlet, hvar ryssarne upprest det för par år sedan mycket onskrifna minnesmärket, som bestod af en taffa, hvarå den ryska flästerörnen var riktigt utskuren. — Efter att så noggrant som tid och tillfälle medgaf ha tagit notis om det härnär till anförda om dessa fornlämnningar, reste jag den 5 dennes med hemvändande fiskare åter till Björkö. Mitt nästa göra skulle nu bli att uppleta "ryssugnar", hvilka tillkommit enligt de flestes påstående forskrifvar sig till den s. k. husartiden eller till den stora ofredens dagar, men hvilka åter enligt andra Björköbors antagande går tillbaka ända till 1400-talet. Af de nu ifrågakarande fornlämnningarna torde det å ö. Björkö finnas kringsspridda å skilda ställen inemot 200 stycken och bland dessa torde de flesta vara belägna på Tvärstjärn och Lillhambroländet vid Finnhamnen, en half mil i nordvästlig riktning från Björkö by. Äfvenså lär det finnas ett antal dylika "ugnar" på de

mellan Björkö och Valsörne belägna Lappöarna. Traditionen förmäler att vid den s. k. husartiden skall en del af den ryska örlogsflosten strandat någonstädes utanför Finnhamnen, hvarför ett betydligt antal ryssar en längre tid uppehöll sig i Björkö skärgården, där de bland annat sysselsatte sig med att bygga en stor flotte. Härvid förstörde de en myckenhet af den furuskog, som då växte därstädes och den skog, som icke åtgick till byggnad, fann sin förtärlighet på så sätt att ryssarne satte eld på den.

1898

Främmeringen och emellanåt.

ningen en betydlig utvidgning så-
väl åt sidorna som uppåt. Botten,
som närmast sjögrunden var bevärd
med gräs och moss, var längre
inåt alldeles platt samt lyktes be-
stå af ett järe allför hårt stann,
som nog kunde ha varit lämplig
anka. Å den mot ugnerna framsida
vettande delen utgjordes ett litet
rökstak, liksom stort att där infra
en 3 cm tjock stö. Vid en i när-
heten påtruffad tredje ugn, hvars
kravf var något nedrullad, kunde
tydligt iakttagas att stenarna inuti
ugnen voro mörka såsom af sot.
Helt nära intill en af de nybe-
skrifna ugnarna fanns en ca 60 cm
hög och något smalare stenmur,
bygd i kvadrat med 3 cm sida,
närmast saknande halfannan sida. Med
antagande att dessa ugnar i tiden
utgjordt eldstäder till provoriskt
uppförda stekstakar, kunde åtskillig
slutades att dessa stenmur utgjorde
stefoten till såg- eller såg-
bruk. Dock torde denna åsikt med någon
beständighet ej kunna fastslås. Att
ugnarna enligt allmogens antagande
skulle användas utelåtande till
brödderking är knapt troligt. När-
mare till lands ligger den förklar-
ningen att ugnarna begagnats till
vanliga eldstäder, hvilka därjämte
tjänstgjort som bakugnar. Likaså
är det ganska troligt att om de
tillkommit på 1700-talet, de kunna
mycket väl ha funnits till vä 4
tro århundrade tidigare. — Medan
vi äro i närheten af dessa ryssugnar,
vill jag anföra att en alldeles lik-
dan förläggning äfven blifvit sedd
af några personer å västliga delen
af Roppländskt i örd en stann
skogslände mellan den s. k. ~~den~~
skärsidan och Rypskärsfjorden.
Den 11 denna besökte jag följande
varande ställe i sällskap med en in-
byeskari, som för några år tillbaka
paktat sig ha sett denna ryssugn;
men kunde vi efter ett par timmars
frigt sökande ej konstatera tillva-
ren af något dylikt. I dess ställe
funno vi likväl på platsen trossen
af moss och jord hölida, fyrkar-
tiga stenstättningar, som tydligt till-
kommit genom sånskalkader. I
fall man antager att dessa ugnar
underlagit eller stefoten till några
byggnader, skulle dessa yttre-hall
ovillkorligen varit större, ty de nått
när endast 2-2 1/2 m i kv-
drat, hela höjden utgjorde ca 60
cm. En bland dessa stenstättningar
kinnestokarna äfven däraf att en
sidan till väsentligaste delen bestod
af en större jordfäst sten. För öf-
rigt lär samma slags stenstättningar
också förekomma såväl norr, som
söder om den icke särdeles långt
från nyssnämnda ställe beliggna Finn-
skidan i närheten af Bleimorsned.
Sist bör anmärkas att allmogens rö-
rande stenstättningar, tillkommit
antagor det de förskrifva sig från
stora ofredas tider, då befolkning-
en, rädda från ryssarnas uppehåll
sig i skogen. Jag såg till nu
återkomma till beskrifningen öfver
det tredje såg- eller såg-
bruket, till de röda stenforma-
tionerna, som fått benämningen
krinnar eller krinnar. Inom Björke-
boarnas länsskänning återfinnes ett
betydligt antal sådana, dels i om-
delat närhet af byn, dels och å
andra ställen, såsom exempelvis må
anföras vid Krinnaberg, Kälsögen,
Finnelsholmsberg, Dransösk, Nykter
(s. k. Dräktars bosar), Skärfors,
Kälsögen och ännu andra ställen.
— På jag under vistelsen i Björke-
boarna att dessa länningar låg till
fem och befolkningen voro ungefär
likadana, besökte jag ledsgad af
den ofvannämnda Daligheten endast
det förnämnda stället, Krinnaberg,
samtill med vår vandring ut till
Finnelsholmsberg, Krinnaberg, som skön-
bart erhållit sitt namn efter den
här nedan närmare beskrifna form-
ningen, är belägen cirka 1 km
Söder om byn och består af en ste-
nig hällstreck. Utger sig mitt uti
den af af kullersten bygd en
egentligen större cirkel af när-
mare 9 meters genomskärning och
uppförd sålunda att väggarna på
båda sidan hölida ungefär 1 meters
höjd, medan de däremot å yttre si-
dan äro så god som i samma nivå.

På morgonen den 6 denna be-
sökte jag en 74 årig gubbe, känd
under namnet „Häggubben“, men
som annars hette Karl Dahl och
fick denna att mot konstant erkända
besöket mig att till Finnelsholms.
Efter en timmes ganska besvärlig
vandring på en ställvis sand och
sländig skogsväg kommo vi fram
till nyssnämnda ställe. Härifrån krök-
te vi sedan af och gingo ungefär
en half timmes tid till en vi kom-
mo till Skottvaccaria, där gubben
började leta efter föremålen för vår
bitida. Ugnarna voro enallertid ej
så särdeles lätta att gå där i hast
Återfånga, ty att tidens härjande
hand hade gjort dem i moss och
brukager; men slutligen, sedan vi
en god stund tröstat fram och till-
baka funno vi omkring tio meter
eller mindre stunderfallna samt två
fullkonligt hela ugnar. Något lä-
gre stod jag på platsen och betrak-
tade det jag såg. Min känslor, som
naturligtvis ej var där första gå-
ngen, tyktes likväl vara högt in-
trasslad af deras närmare skräk-
dande, och just hvarstund annat
under vår anvarro tyktes stora
gubben igen väsnade. — Med den
saken att ha kunnat gifva besvara
här en tydlig förklaring öfver en af
dessa „ryssugnar“, måste jag nu
finna mig uti att endast lämna en
nödörfordr beskrifning om hur de
verkligen såg ut. — De voro först
och främst uppförda af ej synner-
ligt stora hällstenar, hvilka så
konstligt inpassats med hvarandra
att till och med något sålge man
bruk ej behöft fränselkommit vid
bildandet af det fullnaga ansvärf-
vet. Till sin yttre form voro de
afslagt runda och kullrige, och
så godt som alla framtill, där
sällfva ugnöppningen fanns. Längden
utgjorde 1,80 m och breddten fram
till ärendes 1,00-1,30 m; hög-
sta höjden var omkring 1,20 m.
Bakre delen var afrundad och be-
tydligt smalare än framsidan. Öpp-
ningen till det inre var på den ena
ugnen bildad ungefär rätvinklig så-
lunda att en af stenskrifva lagr
att hvil på tvänne jämnhaga ste-
nar, medan däremot den andra ugn-
öppningen hade ett långsträckt
utseende, därigenom att tvänne lika
stora stenar placerats i hvar
ställning mot hvarandra. Ugnarna
inre, som sträckt sig halfannan me-
ter långt, erhöi genast från öpp-

som den öfriga delen af backen. I
 rundslas midt sydas varit uppfördt
 ett en ochranligt stenkommit. Na-
 gra lefrad, väste ifrån innerst den
 fullkomligt cirkelrunda kretsen. Den
 med Krimstallars cirkeln lika stor
 varande cirkeln, som fått namn af
 Håstagen, är belägen ett stycke i
 nordvästlig riktning från by. Ut
 denna formation är stenkommit i
 midten vara helt och stenarna däri
 mörka slalom af eld. De öfriga
 „kranasmar“ dimensioner äro något
 mindre än de nu omtalade och äro
 dessa jämväl o, alla, fallt så väl
 bibehållna. — Vårda vi oss åter
 till en annan del af skoggränd, så
 finner vi också iafv Nordr Vallgränd
 by i den s. k. Håstagenen en sa-
 stan lika beskafad stenformation.
 Åtrens finna i Paulus skär vid
 Söderuddsländan den af inord i
 denna tidning för tvänne år sedan
 nämnde „backstuf“, stora cirkeln,
 hvare omkring fått namn af Hå-
 stagen pironland. Denna torde dock
 mera stå att betraktas som en na-
 turformation. — När hafva dessa
 besynerliga „kranas“ tillkommit,
 hvem har bygt dem och för hvil-
 ket ändamål besto de varit afsedade?
 se där frågor, som ingen nu kan
 vande människa förut bevara.
 Af öfriga allmoges betraktade de mest
 en slags videnskaplig vördnad slalom
 minnen från en långt förrvarande
 tidpunkt, till följd hvare de också
 fått kvarstå orubblade ifrån en ge-
 neration till annan. Det förstås
 sig att personer ibland hört hä-
 skrätt ljuda t. ex. från Krimstallars,
 hvarest ifrån någon gång, sedan
 sommaren 1840, då det här
 bakom västerns brya, salta, mel-
 diska klocktoner guldigt kring
 njöto.

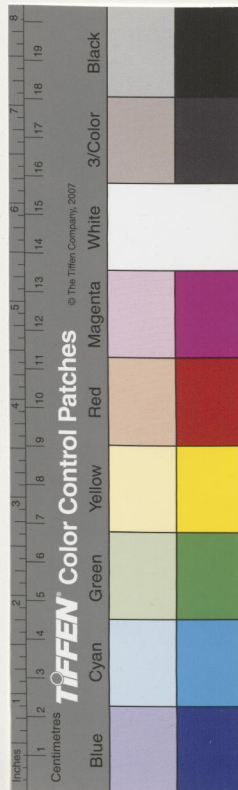
arsk.
 1. Prodition om de första innebyggarna i Björke by
 De trene stamfamiljerna till den nu lifvande generationen i
 den till Björke by hörande Björke by, påstas ha hetat Brädd,
 Skagg och Gatt, hvilka namn ännu återfinnas bland beom-
 ningarne på byns trene hemman. Sedan till hvilken denna in-
 flyttning kom försläggas, kan ingen numera vandra sig. Man
 vet endast att de inflyttade voro fiskare, som från grann-
 landet Sverige kommit för att till den omkring en half mil nord-
 väst från Björke belägna ögruppen Lappöarne, där en
 finne, hvilken de togo lifet af, bodde, samt besatta sig
 sedermera i de skilda backar, där finnes ännu platan för
 byn är belägen. Familjen Brädd besatte sig på den nästom-
 de Bräddback, familjen Skagg på Blighback — Bligh är ännu
 namnet på en af byns hemman, nummer 1, i hvars närhet en
 i dag äro, på Skagg nummer 2, deponera öfver, äger, och deligen
 besatte sig familjen Gatt i den s. k. Bräddback, där numera
 Gatt och Skaggs äro, till större delen är besatta. — I mer-
 ket finstare minna har ännu Björkebyns andra familjer, dels från
 Sverige och dels från fastlandet, hvilka personers inflyttningstid för-
 skrifter sig endast 2-4 generationer tillbaka i tiden. — Somman
 långt hemmåt vi anse, att man tyfäst vandra sig den tid, då
 finnar från Peterstads landsförsamling, för hvarje sommar brukade
 vara utflyttadt till Skaggarna vid Björke och omgif för att icke för-
 lörd. Men också antagas ha finnar utflyttat de ännu finstammade be-
 nämningarna på vissa ställen, såsom exempelvis Finnhämmen, Finshat,
 Finnviken, Finnsåden m. fl. och någon beständigt kan också icke
 påstås att antagandet att finnar varit ständigt bosatta varit i
 Björke som i den öfriga skoggränd.
 2. Lagen om hur Finnsådenarna finna vidkommit Lagen
 Kärnan i den saken som det är att hvarje by och bygd har ett eget
 namn, lika påkallat som det också är bekant att bygderna har ett skärande
 och skärande namn, hvilka dock nästan alltid varit afseende på in-
 byggarna själva och hvilka också brukas sig från mer eller mindre bety-
 dande händelser, tinnade för länge åter, tillbaka. — Man skulle exempelvis

8. 4/6

understå sig att kalla in Wöröbo till Korflakstien "eller en Lickkyrskan
 till Koivansvittaren" och man för luf att vara Rant för sin hat, i
 för man önskar undvika spörjande sluhghighets. Koivansvittarna (i
 Mustasaari sken) benämnes allmänt: Karpas-frassar, Westehankmo-
 rarna (i Korflaks sken) Kallas till Wankar och boerna i Korflaks kyr-
 Raby tillräns med vidernamnet "Seipra" (seip = stäm = fiskart) - Wäret
 utaf alla skenarna är Malakshornas, hvilka verkades allmänt tillräns
 för Storälare, en titel, som berättar deras grannar många slags mål och
 blodetjufstulor. Mitom anmärkningarna i de värge är att Westehankmo-
 rarna (i Korflaks sken) Kallas af öfliga verkarna till chlingar, "Lickkies be-
 namnas Korflaks öfverlärarna af öfliga i samma sken och omgärd till: Öfver-
 läraren med näfverläraren: Folket i Kaskö by (joksa i Korflaks sken) tillräns
 af såväl ägna som andra verkarna med de föraktliga vedernamnet: Kaskö
 rättjen "†). Ägärende uppkommit af de afvinnande skenarna "Seipra",
 skola vi anse följande ägna: - En fiskare, som jemte sin yrkeskam-
 rat var stadd i att sälja fisk på stadens torg, berättar för denne att han kont-
 frut hafit det nöjet att få en så stor seip på Korshen att denna drog han
 som jemte fågeln i flygande fäst upp till chlingarna (by i Korflaks), men han
 ändrades kansen i det seipen gjorde Korshen, tillade som tillräns uppför
 elfven, kom in uti Finnleäcken som rörde sig ända upp till Rotskarna.
 Där hade han emellertid stannat att raka stöta hafvidet i en stor vidbucka,
 hvilken blef förmodande på hans hufvud. Detta verkade på mycket att han
 g' leggde kanna se, utom styrs rakt upp. Landet mål skogen, dit han rän-
 de vidpuss 1/2 km. Efter mycket sprattlande kom fisker tillräns i vatten, men
 händelse g' merse ner efter Finnleäcken till hafvet. Och, förklarade fiskargubben:
 - Kan ni ännu se uti Rotskäcket den rimmunde vidbuckan - "Historien"
 låter lite orensigt, menade den gapande kamsuten, nästan mer en anka
 än en seip: Ja knögde han uti de kringstånande och sade: "Käad Seipra!"
 "Sini Seipra!" Och såhunda underliga Korflaksborna till fiskedag. (Delvis ändrad
 är denna berättelse tagen ur Nr 3 af "Dagsgröningen", Korflaksungdens förning
 handskrifva förning)

†) Ägärende byskänken: Byggnad sken se honom vidare uti de af andra förut nämnda
 de anteckningarna: en uppkommit af skenarna. L.L.

appt.

Kop.

5 Prediktion om ett Konungas besök

9.42

Färon ett stycke fragment af Tradition från föregående sekel, som vi nu här i korthet för anteckna följande. -- Man berättar nämligen att en svensk Konung -- eller, hvilket är sannolikhet, en svensk Kronprins -- en gång för länge sedan tillbakat skulle besökt Reglens skungård med sitt bevis samt därvid till och med visat sig så nedlåtande att han med sin följ till det lands att en kungädel, iika mycket långt från den gästa, som ett numera föregående kyrka är uppförd. Samma berättelse från ännu från 1850-talet hos en af landens efterkommare, som så från också på den tiden å orten en viss prästman, som fick denna berättelse om den Traditionella kungädeln, och kände han med anledning här af beröret, hvilket han likväl senare medtog vid sin flyttning från orten. Emellertid finnes ännu den till nämnda land hörande länspänken eller säter i behåll hos älskarna på Gammla hemman i Reglens kyrkoby. Föregående bänk, hvarja Konungen vid afvandringslade besök skulle hafva sutit, är fortfarande, vaktadt sin rymliga eller, fömligom väl kilsbållan. Den bänk ganska tydligen märken efter uphugg, hvilka ännu hafva uppfattat därigenom, att kyrkan soldats, vid sitt genomtåg i bryn vintern 1809, på bänken sluktade en vax. Då sålunda synes att bänken senast nämnda tid ännu nyttjades i dagligt bruk, skän den för närvarande på till ängandes förrvaras blott såsom ett minnesmärke af de kungädeln, som äro förbundna med dem omman, till som med full god rikshet antagas att de afvandrings Konungabesök till bänk och ^{under} näganden ~~under~~ ^{under} ~~asen~~ af de senaste årtiondena af 1700-talet. Och då skungädel allmoges den tiden knappast misst, som som egentligen om deras Konung eller Kronprins, så hafva deras efterkommare naturligtvis varit att klungna de närmare omständigheterna, som beträffande den höga gästens namn och afseende med besöket, hurvidt vore att noggrannare anteckna. Hvad äro vidkommer den omständigheten, att man afvandringsfullt vet att förtälja så många angående denna sak, såklart äldre personer därvid blifvit tillräckande, kunde detta förklarats sålunda att besöket försigga ha stigit och afbränd.

Medan kriget smälte Ryssland å ena samt England och Frankrike å andra sidan som bäst krigslikt, krigsfrände, som bekant, de ongeloka krigsförtyggen jämrat de österrikiska katernas och skingrarna, bland hvilka ättnömande Replat skärms och hälsar and- gili å hvi beakt. Salunda berättas det, att ongelomännens, hvilken kom- maren 1856, med tillgång af en lito, som påstods vara till och med född i den till skärmsken hörande Wallgrund öfverby och hvilken för en tidiga- ra begången försälsse rådgäts tygerna till fjös, sågades in med till krigsförtyg anda upp i det svarta Wallgrund belägna Sommars- rund. Under återstående vinsten, som till hafva varit åtskilliga dagar, gjorde sig ongelomännens skyldiga till en persons död. Förhållandet var nämligen det, att en af byns fiskare jämrat sin mindrare sig som en mynig var till på öfverryssland med fisker, då ongel- männens anhöll deras lito. Fiskaren och hans som förstods sig er- mellerat sig det ringaste på fiendens signaler att komma närmare förtygget, utan vinn de lito öfver hafvet hests lito. De smått ett skuta och fiskaren som blef träffad. Den lita prajken omhändertogs därefter af ongelomännens, hvilka förbundt hans död. Men prajkens förändras afhentade honom somme och till han lito ångia att till ful- je af sin skatta lito. — Någon att komma, efter det fullt blefva sluten, finge gassens förändras från sina forna fiender genom försam- lingens präst sig tillståndt en lito och prajdhjert enkunden lito, som ännu finnes kvar. Lito lita anförda motståndsped synes lita ongel- männens, sig lita afskilligt skuld belasta sin somveten med en persons död. Mit uttalade tillfälle skuto ongelomännens lita några på be- ta, varande lito, som förstods en och annan get öfver fullt lita till skinnat, men de lita lita ägve finge lita gung fullgod ersättning. En annan fiskare, som vid komma tillfälle återvände från fi- sket till lito med en lito skottning, blef lita fasttagen samt framtagna sin finge, men då han jämrat lita till hafva belagat sig öfver sin lito fasttagen och att han sig ägde annan föda till komma än den fisk- han nu hade skattat, till gäfsa honom ongelomännens ferdubbelat er- ning i mätning, som för fiskaren återvände han belästa till sinnes.

H. F.

Midskepliga sägner och skrock från Replat.

1. "Bjären" *)

Bjären anses representera en af den osynliga andevärldens goda andar, som ofta kom uppträda sig i ren material form och tager sig då gestalt af en kräslig mask. I denna skymnad framträder bjären en gång en änt på en beständ till och visar sig för gärdens husbonde eller vändman. Som nu alla materiella saker behöfva föras och näring för att kunna existera, på föda och underhållas af sin bjären med "kakakern" / nattvårdsoblat / som undvårdsoblat vid nattvårdsoblat. Den gungar för kottens sörgs bjären för att rikta vändningen på vissa slags lif för nödenheter under äro loppet råder i gärdens. För den skalk sprider han vid tillfället för att synliga uppträda utaf gärdens husbon- den eller matvården, hvilka slags förnödenheter, såsom sprimål, smör, mjölk, och dyl. de tållet enaka att i rikliga mått skola komma deras hus tillgodä. I sin de vändman framhänt önskan, att för sina smörbyttor fuda med gott och riktigt smör, på de till bjären för hvarje natt hela året om till gärdens vändman att en stor kottens smör för gärdens, att dess vänd man jämförat med priset på ett dräkt stopp beräknar. Samtidigt, om husbonden nu enhöft rikligt sprimål i kottens- ledon, så försummas icke bjären att vända till i sanka af den varen för hvarje natt, men det måste döma till kottens lönas på glömt, ty i vändman händelse dyg- ge på ingen bjären är. - För att de gärdens, som äga en kottens god genio och förnödenheter finna bjären endast hos en enda kottensfamilj i B. lög. Bjären gräts gå i afd i den familj, det som engång inkommit. Den ägare antyda bjären har smektis ena vid några lif af den orsak, att han fördes mycket sprimål. Det beräknas, att vändman i nämnda familj vid tillfället, då bjären engång tillfä- gat henne, hvad han vändande under året, halft sprimål skulle komat. Sjög - i B. lög. hvar på anden sträkt därefter införde i stugan en mycket rik vändman. - Den, i kottens hus bjären händes till, vid gärdens förblifva i kottenshet, därefter, ty det anses, att bjären äga vid några tillfällen i afd lif har försumat sig att ägare.

2. Ormotenen.

Enligt sägner försumma sig omarna om midvintermattens tidsamma och händ- la påstapning. Under denna konferens börja omarna sprida på en af de sina vändman förvånas till en ägarefamilj, om till omarna spridning. Denna sten omvänder omarna till föda, när de förvänder vintor hvar på bänken i. *) Såvitt denna som efter förvänder bänken hafva förut publicerat uti 12. 143 af Wasa Sjöf. för d. 24/6 1898.

De dröda uti omgröparna. Ornatoren har en slags anslutnings-ägentlighet, hvar för sig den
 lycklige, som fått en sådan i sin ägo, genom användandet och bruket af stenen
 och betar på en mängde finlig sjukdom. Att också vinnas en dylik ornat- är dock
 förhållingsmässigt med anseende på finhet, hvar för sig den sålde och köptillgående, såsom
 för den bekännande, ty det vore, att bota den i Kärnkornas form, men hvilket dock
 är mycket besvärligt. För icke en längre sedan lades i rikshuset en dylik
 ornat förminns uti en gård i R. by och många äro de underskuren, som stenen
 ifråga äro bekännande. När den lades på spelat våra elden, så begynte orna-
 teren förmligen le på och man fick då höra ett sådant hörsande ljud. En
 annan lade i samma by i rikshuset att öfver komma i besittning af en sådan
 den ornat och efterom han visste, hvar ornat brukade hälla på en midnatt
 mornad, bestämde han att få på en ornat. Han lyckades också mycket riktigt
 för, och sammade hvar hem med sin ornat, men ornaterna och förminns de st-
 ra, som bekännas om för och ornat förfinns den, så att han om frunger
 att hvar stenen ifrå sig. Han begaf sig så på att midnatt till samma plats,
 men ty då med sig hvar, på hvilken han ridande lyggsades undkomma de förfinns-
 de ornat. Ränder bekann stenen liksom förfinns gån, men då han i gylle red
 öfver, hvar honom de hvar ornat och han måste hvar midnatt efter sig
 för att på de stater hvar förfinns ifrå sig. Det lyckades emellertid icke. Han
 kastade vidare af sig haladrukken och öfver sina öfriga kläder, men inte lygde. De
 hoppade ut man af hvar och ornat på den. Slutligen måste han också hvar
 hvar den dylik förfinns ornat. Efter den gånge vägen lades den af vid en
 förfinns för ornat i sin ägo. Här öfver lades att ornat begynte ornat-
 ren till förfinns vintermanaderna. Att denna älsket förfinns man stöd i nedan-
 tecknade säger. En liten flicka från K. staden hade den lyckan att en dag
 under vintern finna ned uti en omgröp. Där fanns en stor rikshuset ornat, öf-
 versom bland dessa en ornat. Flickan kunde ej slippa upp en gräp, ty or-
 naterna vaktade vid omgröps öppning. När hvar visserligen redde af denna,
 som var stadd i skugga efter henne, men hennes rop var tyngt kunde ej höras.
 Hon blef därför frunger att Kärnkorn i omgröpen till viden, då ornaterna börja
 ut och flickan förfinns uti sin vinterfröglad. Truande öfver är öfvertygande
 viden, att ornaterna den gånge till och med bevara den älsket flickan lif.

3. Skrock om ormarne.

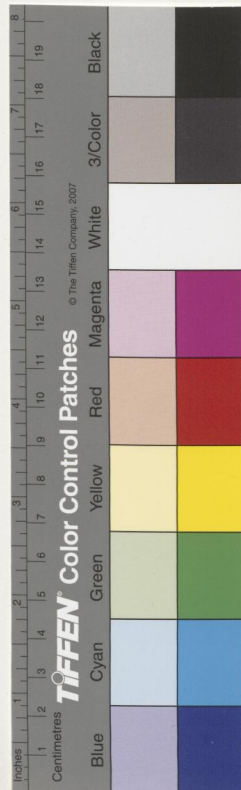
Beträffande dessa afkyrda Rönlegrin förklarmos i allmänhet tross. att vi en person

händelse är smärtsam, tyger han antydnade ingen synnerlig skada, ännu kan han
 ner döda om en, innan denna efter lilla förordande hunnit köra till vägen, det
 han gennöt därefter anker sig. Hinder om en på så sätt undkomma, anse det
 till stora förhållande och den smärtsamma sårade de uppenbara en person, som är bländ
 för att kunna laga om för smärtsamt. Han vil detta kunnande gå tillväga, en
 liten fullt kört, men bärst är, att något öfvernaturligt måste vara med i spelet. En
 massa hemlighetsfulla och främmande lagarens lagare i förhållning med bekräftade ladd-
 ningar, hvar för sin den stundade måste blanda att antas gånger en bekräftade
 laddingen eller antas genom tillgång af laddning, som jämförd laddas på det lit-
 ta stället, laddarna endigt förmodan gemensamt till den sjuks återskådande. - Men
 en angående om en, så säga, att det finns enstaka personer, som utan ringaste för-
 ma kunna handtera om en, som de vilja dödför att de kunna tillåta mannen på
 om en. Men om en annan person kunnat ladda de ord och uttalar dessa, kan han
 framtida den främsta personen hans makt öfver om en, så att denna bli lika förhåll-
 ande förut. - Det berättas af en, att den förkommit, när en person laddat förhållande
 af om, den då skulle ladda sig i stället för det att ladda i flygande för sakat efter den
 flygande personen. En jubbe, hvilken händelse en gång laddat ständigt kört, skulle om-
 kändigen upphunna af den kända om en, därefter han inte kunnat köra sig öfver
 en grändgång, mot hvilken om en kom med en sådan händelse, att den förkommit
 språk i stället, såsom en följde af den starka spänning och arghet, tyvärr om en vil
 tillfälligt befalla sig, uttalar det. - I sammanhang med denna skildring när införas, att
 den första skildringen, som ibland uttalar efter det en person laddat smärtsamt, att
 mindre det ladda stället, sedan man förut lagt till laddningsstället på stället, i den detta ma-
 det finns till hand.

4. Botande af landvirk i Hveflaks/

En traktant eller omkärns tillvägagångs vid botandet af landvirk sker
 på det sättet att han med en trästikka petar i patientens inre lund till dess
 blod förkommit, hvar efter han tar en af landvirk händelse att gå ut och
 gömma stikka väl. Sedan sätter traktanten ladd på tanden samt gör öfver
 några korta därefter att den sjuke, som måste stå sig på spjället med ryggen
 runt mot elden, kasta ladd öfver axeln, så att de falla in i elden och
 med detamma säga: jag vill hafva min helka tillbaka.

^{4/4} En del finnas bland O. F. Hjelmsjöes samlingar antecknat mäss, som är laddiga vid botandet
 af omkärn. H. J.

5 Låt att laga reds på en tjipp i Kneflaks!

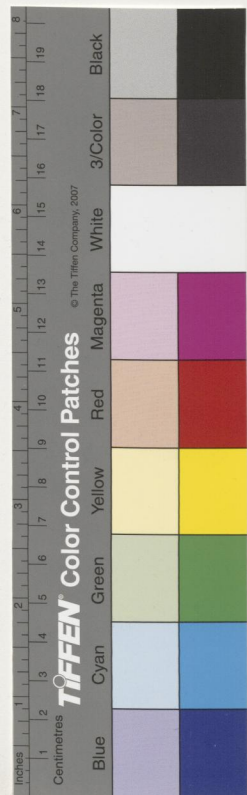
* Låt i Kneflaks enkla beredning är att få reda på stulna pennor, gummi och andra småföremål, är genom kyrkklockstappling. Den person, som råkar förlora något genom glömska, begär sig först till en klockgubbe för att inhämta råd. Denne ger då i vanliga fall den bestämda anvisning på afbrant tygda Låt, för hvilket ändamål tvillingklockan ger honom en flaska, innehållande brännvin. Därefter begär sig flaskans innehållare till kyrkklockstapplingen på samma gång, ringaren gör det för att ringa för en dval. Innan den bestämda tiden ingår i staplarna, tar sig han en liten klunk af brännvinet, hvarefter han anhåller att endast få stiga upp till kyrkklockan. Kommer det upp, binder han en medhafst gånghälsan om kyrkklockans knäpp och dräfter, här br han ut brännvinet inför Klockan. Går det mäst sedan förbli mörkt på länge dvaleringningen pågår och tror man sedan, att de gud, som nu framströms af Klockan, skall märkas vid resa i glömska sine, så att han försummas tillståndet det han lägt.

6 Om Pächtsollen

Begeer man sig någon månad första dag påsk eller påsknatten upp på vinden till ett hus, som blifvit flyttadt tre gånger, så får man både se och höra påschtsollen. - Påschtsollen synes i allmänhet hafva en viss förhållning för ändarna hus, kornmark, byggnader, hvilka blifvit flyttade tre gånger, ty sedan de om påsknatten t.ex. såvika brändernas förbrukas som dristades aluförigen blifvit upp, byta de denna i de ifrågakommande byggnaderna.

7 Att laga en för fastna"

Med fastna afser allmoget i Regel till utvärtes förkommande mot, väntande en kuddelucka, hvars rätta uppkomst tillskrifves andra hemliga makter eller några illfundiga verk af människor. "Fastna" antages uppstå på mångahanda sätt, men i vanligaste fall genom direkt beröring med föremål och ting, hvilka antagas öfverföra något slagt smittämne. Från gjulfrå griden el. marken tras i allmänhet mycken fastna uppkomma. - Botande af fastna är eller på åtakliga sätt, men vi skola här indrönka oss endast

8
till besittningen af ett par enkliga sår. — Likasom det i bygden
finnas personer, de som äro kända för att t. ex. laga en för Träskel, för
Kärra, för ärnstättje och för tandvård i m. m., likaså finnas äfven så-
dana, som andas vara kompetenta att laga en för fastna. — Oran-
ligt är att icke att en enda person äger förmåga och skicklighet att
behandla alla dessa Krämpor, dock äro ledarna få. — Men nu en person
räknet blifva behäftad med fastna, säger han sig utan vidare till den klo-
ka gulden eller gumman. Denna går nu till en Källa, som måste be-
sitte en viss slags äggenkap som kallas att se viss skugga håll.
Från Källan, hvar på ett istings en och annan Krämpor slant, hemtas
vatten till den Krampe, hvilken dricker såväl, hvar efter det sjukta stället
drages med samma vatten. — Ett annat enkligt sätt är att man an-
draför tre träskele skrapas några små sprunor, hvilka slås i ett
mjukt, som tagits antingen i frusen eller i vatten, som i Krampe.
Nu mjukt skundning träskele man nu det sjuka stället, hvar efter det ledet
att frös i Krampe och den sjuka säger hvar: "Med Guds hjälp må jag
bli bättre".

8 Reningsmedel

7
Det vatten, hvar att nyssfräat barn blifvit taget, kastas i armarna.
Kan några eldskor, sprutas i vatten som våldigast sig, hvar på
att det på ett aflägsat ställe eller ett för dem, det i längre än i den Källa-
re, som i allmänhet finnas anbragt under Reningsstugans gulf.

9 Sitt att utöfna sin tillkommande make d. make.

Om påsknatten kan man blifva försatt i tillfälle att få se sin blifvan-
de fröjdestugne genom lifet, ifall man sprutar sig till en brunn, som står
vid ett ställe, där trene vägar mötas. Man måste då se genom en
ring, som varit med vid de vagnarna. — På ett annat sätt kan
man också dessutom uppnå samma önskan, om man i sin tillkom-
mande, nömligen om man tager två sprutor, hvilka man i förtid sett,
sätter den en framför sig och den andra bakom sig. Då man nu ser ut
till den framför varande sprutan, skall man i den bakre se bilden af sin
blifvande make eller make. Det som måste om nödigt ske om påsknatten.
— Rådhar man vid förtärandet af smält råbörd till förtäring finna ett
funktionslöst helt smältorn af Krampevatten, så tager man och laggar detta
på den gamla, d. v. d. på träskele. Kommer på den person, som nu förtä

stijgt in i. stagen, als de alomte, Rom den befrande kusten als
mensen kommen en hofte.

10 Att säga om för Bråsa "hos barn u. fullvuxna"

[illegible]

12. At pū kūt atton has barn.

Modern med barnet, som ligger af den S. K. älton (= engelska sjukhuset?), och den klarka gumman begifva sig till en större jernvägs stn, hvilken för öfrigt ligger till för den äldsta. Modern sätter sig en stor barnstol i Rummet på stenen under det gumman, som från barnet medtaget en frukt också till en mjölkkejsla d. dgl., går rundt omkring stenen, i det hon kringströf skolan, "Lär." Antagligt är att någon slags be-
svärgelse samtidsligt förväggs, denna ändamål nog tillstod hemlighets för alla. Någon annan. Endast den frukt och arkad vid rummet tillfäst fastlagd en större grå spindel. "Lär," som nedstoppas till en finkärlig, hvilken se-
dan fast bindes omkring barnets hals, så att den kommer att ligga på bröstet. Till den spindelens öfriga tilldes barnet tillfälligtvis en frukt. Men
märkas bör, att vid alla dylika Rensningar måste den klarka gumman

vidtörlden på något vis belönas, så att hon blir försett i tillfälle vid
afsläpandet att tacka, ty i mätandet hade hyskor i Runen.

Kap. P. W.

12. Tågen om Krimsbergs från.

En annan älsande lände i Rydskö by berättade engång för sina grannar
vid fisket på jorden sägen, den han förelur skulle hafva hörd honom i
själf, men hvilken han antagligen hört förtäljas af andra personer. —

Bonden ifråga var en dag i besök att besöka sig till sin komar, då han
fick se ett naggordunda stort "hulle" (= bytta) komma tillande småt sig.
"Hvad kom du då till för något, tänkte han och sprekade till det en-
dliga tåget ganska kraftigt. Men med bytet tycktes nu vara förmodat nu
gick alldeles oförutsett, ty det flög flax upp i luften och försvann. Sedan
bonden funderade på hvad det då hade det betydde rundade af homet af-
sefades han af en slidig varelse i hela kroppen. Han kommen tilltogs på
gorna att vandra och vandra, hvar för han luggade blifva förvisat om att nu
gick tvistigt måtte varit förmodat med det besynnerliga bytet, han så förut-
sett ståt ifrån sig. Han begaf sig med anledning här af tillbakka till kom-
ma ställe, där han såg bytet och brände i hufviga rökning sommana de m-
de makt, som vällade hans plågor. Och mycket riktigt, som då alla
från i synlig gestalt från från Krimsberg + "Hvad var du mig, sporde Krims-
bergs från — "Är det inte du, den --- som låg på mig dessa helvites brä",
brände borden småt henne, i det han stampade kraftigt i marken af v-
de. — "Jag gennat bort rökken från mina botten, ropade han, eljest kom-
mer jag till din förbannade bostad, Krimsberg och förstår den sten på sten".
— "Höj, gör inte det, svarade från på Krimsberg, ty för närvarande är
kärlet min man som var som där hemma och dessutom har jag att till-
gå min systor, som ligger på Skagback, så att det kunde vederfaras dig
ganska illa, ifall du skulle vägra dig till Krimsberg." — "Vänta, jag skall väl
finna på det bättre råd, menade borden för sig själv, gick han omi språn-
de för sin häst i akt och mening att resa till kommunalspinnare på Brän-
dö i Mäsa. Från gammalt kände han nödvärden till en slidig tvist, som
som arbetade i nämnda spinnare och med denna hjälp hoppades han för bakt
med sina plågor. På vägen det uppkom han för en engång af Krims-
bergs heroskapet, alla tre, hvilka ridade i väg efter honom. Men han var
+ begående Krimsberg, re. förnagande om Fasta föraktningar i Rydskö
21. 1.

81
8.
d'Kvot en maktig at fū dem jagade ifrån sig, at hun omsider lykkeligt
och sat frunkom til Frukarlen. De båda gubbarna begynte nu på to-
monhand hopenida en argfölig Komploti mot andarna på Wismarsky,
at utgånne på at grundligt gifra dem upptaktale. De gifra dem emför till
fröet en frist af tio minuter. Innan dess skade de alla tre vara tillstä-
des. - Maktiga och maktiga handlings Rande de ifrågasvarande
andarna ej möta och emför hade knappast de tio minuterne kunnet för-
gå. Fröen andarna från Wismarsky till en stormvind kommit nedförm-
de genom Skottenen i det nam. hvori de trene männone alla, skändiga
at mötliga dem med varma servetter. Andar äro ej alls djäflar, men
djäflar äro ofta innebvande i vissa människors och emför fröen Wimo-
rsky andarna den gängen mötliga så förfärligt mycket stryk, at de ef-
ter den betan aldrig mer lätet se sig, ännu mindre pläget. Spelt med alle
handa vilt och illfundigheter.

XIII Hur gäon fick värt

Kap. P. V.

Förjunde handlade sade sig en ännu lefrande bonde, som i dagligt tal be-
nämndes - Jvön, hafva upplefvat för några år sedan. - Han var som-
ligen en vacker kommandog i levnad at begifra sig till sin ämbelagrade
gård, kallad Klubrick, då den olyckan hände honom at sin huse
pade öfver gånns hagen pålände han på andra sidan denna Tromps på
Nägrting, som fröfva honom till beömnande det. Genom den desikta
besöringen med detta regnlige och oförklarliga ting, pålände honom en högt
olidlig vilt i hela kroppen. Särvi en fröst hufv mäst han vider en tid
af sex vaker emför entaga sängen. - Bäst var man höger då en dag i den
stora vilt och vände, komma de mine i stegen, trene fullkomligt skände, gä-
klade Krinn och en bland dem bar en lät barn på armen. Den sötta
de lade till den Krinke mannen: När du hoppade öfver hagen, hoppade
du på de hui barnet, hvorför du vilt at de på hui oförderligt och
desikta han de djulf frö rikännus påjerna af den aketänkambet
och at oförmod genom de häfiga pläget, som nu påstjötta sig vid Rängen.
Och för värtan var jag rädd dig, tillade den skänd Krinn, at denna vilt
skjipper du ej med mindre du kvalligast går och betalar det ofversäat.
Sedan hon lade den frörmne de löyge Krinnorna tillu hankhitoftullt,
som de inkommit. - För mannen återstod at ej anord på de ludo, at

att gå och betala sin skuld. Vilket tillgick sålunda att han tog sig för
att beteckna de stoff af sin slags olika metaller, som han ägnat ned-
gräpna på samma plats, hvarst de unda öfverkommit honom. Efter
den kom till också vägen försvunnit till ägnat för vinden.

Kop.

XIV Godt råd vid brudstuga färd +

När du skall enträda din brudstuga färd, så vet, att många dina ve-
derlikor afundas dig, i synnerhet om du råkat ankomma till dig om
af dessa dina vänner och käresta. Men därför, när du ämnar enträda
den afvannömda färd, skall du draga på dig vänstra strumpan till
föret som lägga en slant (kinnens mynt) i högra kängan. På så
de nog spotta ut vädret, när de skola bjuda dig kaffe. -- Beträffan-
de ordalydelsen af sistu meningens afse, att ifall afundmännerna till den
som går i brudtåg sk. i brudtuga tillägnats hvar sin ägna slags brudtåg
för sig, se exempelvis vid besvringen af kaffe, så skall den afvann-
beskrifna förberedelsen kunna motverka olycka. -- Anmärkas här att
att den för icke synnerligt många decenier tillbaka äfven i Repet
allmän brudliga seden att gå i brudtuga numera så gott som upphörat.

XV Lätt att förutsäga dödsdag.

Om man med nägonlunda säkerhet vill veta, om man kom-
mer att dö under årets lopp, så skall man om julaftonen, innan
man går till bädd, vända sig med ryggen emot stugans dörr som
hvar vänder sig om för vandra åt ena. Räkna nu hundra så olyck-
ligt att skona täppte efter kvarten vänder sig om dörr, så inträffar
äfven det sorgliga, att man innan nästa julaften blifvit sjukare än för.
Därför händer naturligtvis att många förhållande, i hvar skön vän-
der om annan ända mot dörr. -- Se här vidare att blivande bär.
För hvarje person, som finnes i huset, lägges om påskaftegen en laci-
korn i förtret, hvarunder man lägger: Den som den skall ha det och
det Kornet, m. s. v. Den korn, som nu är borta om påskmorgonen,
kom till påskmorgonen påsk, och mer till de lifvandes antal.

XVI Slöpnisig

Den sed, som avsees förut om åtminstone i bruk vid mynhet, nämligen att
med smått bly eller tunn stång "att hvarje person i huset att stöja", bröte
+ Nästan ordagång efter muntlig berättelse.

10⁵³
sedan kunde tolkas en persons frontid eller hvad som skulle hända honom
under de följande åren, förkommer delvis ännu i denna skugga och
g' alltså vid något utom öfriga stunden vid betraktningen. Då sedan i
alla fall torde vara välbekant, vilja vi endast beröra den vinständig-
heten att sedan i fruga kan sägas detta stå i samband med vidstaplig af-
vetter.

XVII Smärre skrock

- 1° "När en persons händelse är att ligga mårte till, att efter de denna
förrättning blifvit slutet, för man låta sig angeläget vara att vin-
den för berättelsen händ, ty i mörket fall för man hufvudvink."
- 2° "Om en man skulle trampa en kvinna på hjulspåren, så trampa
han bort hennes giftas lycka!"
- 3° "Rått man vid inträdet i en prämnande gäst möte roparna i dö-
ren, d. s. R. om man bråder på att ropen därefter, så blir man g' gift på
det öret."
- 4° "När man på ett riktigt sätt på bort besöka nyskötänder hos barn
och tänka laga så, att en ny tank Kommer i st. p. den borttagna, så för
som man sålunda: - Med en fin linnebad göres en snara, som place-
rar om den lösa tanken, kometen denna utdrages, Patienten bör därför
gräpa Rasta den utdragna tanken bakom ryggen somt gå och ned-
gräpa trädändan i grädelstacken"
- 5° "Då Kräkorna en vänn först anlände till skugganden, så de nys-
kär fallna för att belunda låta hvar sin utmärkt vukera sång, i sym-
nortet om morgnaren. Deras sång såges då lyta som följer:

Om väfferdag

Kommer jag

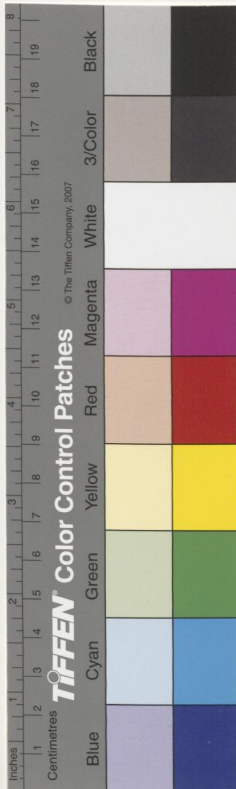
Med Rapp och staf

Och kastar dem öfrer alla tak,

Kra, Kra, Kra!

Alla vi skulle ju tänka, att man denna värdst g' bör gå ut, utan att
desförinnan hafva att sin brukat, ty i annat fall träckas Kra-
kan ned en.

H. S.

Ordsprik, ordstaf och talssätt / Från Rymd

1. Stjukt bäänen frin å gau stjöl baaket.
2. Å vaal vukert väder, to små kisserna nypper, rågs de små barn nyga.
3. Å va mytji å smått hujä, su' pärin, to an skida i kriblin.
4. Å skå aag bäänen frin to ti stjü äär.
5. Å ji int su' laccnytt millan bärjen, su' int trällen träffad.
6. Ji april strid, ji maj blid.
7. Ju, e ji nau jaan å tist, su' lappen, to an skaut at mää.
8. In Kåan ve kina äol å on töggar ve rin pisa.
9. Lykka tiv, sa Hagurin, to an slapp ääv dyngkallase.
10. Han rån döir äogift, döir sām su bond.
11. Ståm ska me rågn stivas.
12. Ån mätt viat la fästön ve stögge, rågs t.ex. nån man rät lät tituler en person.
13. Int en bräddt, en nämder, to an sprang.
14. Å va ti lagomast ja a ritt, sa Styrgeälsin, to an ståt knä.
15. Han sām jeter me tyggvin, han ji å tygg stjöl.

Från Korpstake.

1. ja ruto (= rutinas s. rutenslut) he ji dörni he, su möran.
2. Å angvar int ti små, su' gobbän, to an mält.
3. Å ji fätt (= fättigt), su' Wässer bärin.
4. Lute a gott, å vīs mitt faat fütt.
5. Kol ji kondens Rymd.
6. Lant ssa do stöörjufvarin.
7. Nån Kån de, men hrom hä' läät lām.
8. Skting har on ända, men Kärpin har träa
9. Nån hüd ska ja stjöl vpp dā!
10. Do sūi ut, sām do skv a sāt smöne å int faai na frin.

11. Tjööp, si ä räli gaap.
12. Vint ä ju laatin pu syvästesi.
13. Tjööp tjitel (= Kasa Kiti), Kaul int gnypton.
14. Taet di sko Kaul me fji gnypton, fjan di int Kark i mä.
15. Bläus Giusbloot, träng do int fivvra ti färgurim.
16. Am ju sko a titt he de na fjiir, sko ju int ha jiti, sa
Kuin to fju va tävut
17. Släo int häulan an av täat sjöf!
18. Kaur süm stas se, Räsk süm jiss se.
19. Jind näpse trändel, fjiir ä väk ti skyyin.
20. Ja fju döen ä seos pu träss-gälä.
21. Ni sku irat nu räadlöss pu tarna landä.

Gäto Nün Reprol.

1. Papp slä manne me a Brokat träs, nu he räat?
2. Ja sku jiti opp trü brösbetar, süm sku va i trü mäs
ar ä sedun ja hä jiti opp dom, aka di riimo i en mäs?
3. Hloun mötas aua Kalskinnopulser?
4. Näv gaur an yvi myti häul?
5. Nün gi e fjiir a bäl, kum an int Kaur riti ä jiti veller?

Svur. N. 1. Näv, ä va Brokat. N. 2. Sedan ja jiti dom, sä-
ter ju mäsön pu hofo. N. 3. Pä bröstö. N. 4. Ja an
gaur yvi en skori ruzgäker. N. 5. E skifkälälo sjöbä.

